

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

**YABANCI/İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN KAZAK
ÖĞRENİCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: BİR META-
SENTEZ ÇALIŞMASI**

Akylay ALGABEKKYZY

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YABANCI/İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN KAZAK
ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: BİR META-
SENTEZ ÇALIŞMASI

Akylay ALGABEKKYZY

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

24/07/2024

Akylay ALGABEKKYZY

¹"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir
*Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Mustafa DURMUş danışmanlığında tarafımdan retilildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

24/07/2024

Akylay ALGABEKKYZY

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans yolu, akademik hayata atılan ilk adım olarak sabır, güç ve irade gerektiren bir yol olduğunu anlamama yardımcı oldu. Bu yolda her zaman desteğini esirgemeyen, değerli bilgilerini paylaşan, yön veren değerli danışmanım Prof. Dr. Mustafa DURMUŞ'a teşekkür ve saygılarımı sunarım. Kendisinin öğrencisi olmak büyük bir şans ve ayrıcalıktı.

Tez çalışmama yol gösteren, cesaretlendiren, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Prof. Dr. Ayten GENÇ hocama içtenlikle teşekkür ederim.

Tez sürecinde sabırla tüm sorularıma cevap veren, her zaman çalışmaya motive eden, nitelikli çalışmama destek olan Arş. Gör. İsa KOYUNCU'ya teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin yöntembilimsel yardımları tezimi tamamlamamda büyük bir etkendi.

Yüksek lisans döneminde yol arkadaşlığı yapan tüm arkadaşlarıma, samimi desteklerine ve birlikte geçirdiğimiz güzel anılar için teşekkür ederek her zaman yollarının açık olmasını diliyorum. Tüm kararlarımda arkamda duran, uzakta olsa da her zaman sevgisi ve güveniyle destekleyen aileme, anneme, babama çok teşekkür ederim.

Türkiye Burslarının desteği olmadan bu yolculuk başarıyla tamamlanamazdı, bana sadece burs vermekle kalmayıp her türlü akademik destek gösterdiği için minnettarım.

ÖZET

ALGABEKKYZY, Akylay. *Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar: Bir Meta-Sentez Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Kazakistan'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme ve Türkiye'de eğitim alma isteği belirgin bir şekilde artmıştır. Bu ilgi artışıyla birlikte, Kazaklara Türkçe öğretimiyle ilgili çalışmalarda da artış olmuştur. Kazaklara Türkçe Türkçesi öğretimi ile ilgili yapılan alanyazın taramaları, Kazak öğrencilerinin Türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunları inceleyen çalışmaların sayısının belirli bir olgunluğa ulaştığını göstermektedir. Bu doğrultuda, tezin amacı; yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin Türkçe öğretimine/öğrenimine ilişkin sorunlarını ele alan çalışmaların bir araya getirilerek sistematik bir şekilde derlenmesi ve bulgularının sentezlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, yapılan alanyazın taraması sonucunda elde edilen çalışmalar, araştırmacı tarafından geliştirilen dâhil etme ve hariç tutma ölçütleriyle incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, on beş çalışmadan oluşan bir örneklem elde edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların betimsel özellikleri belirlendikten sonra, meta-sentez yönteminin adımları izlenerek ortak ve alt temalar oluşturulmuştur. Bu temalar çerçevesinde; çalışmaların yayın yılı, türü, araştırma desenleri, veri toplama araçları, veri analizi araçları, örneklem grupları ve ele aldığı öğrenci sorunları gibi özellikleri ile bunların ortak ve farklı yönleri tespit edilerek genel değerlendirmeler ve öneriler sunulmuştur. Kazak öğrencilerin Türkçe öğretiminde/öğreniminde hangi konularda daha çok zorlandığı ve bunların alanyazında nasıl ele alındığı, aynı zamanda alanyazının genel durumun ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tezde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar, dört temel dil becerisi ve dilbilgisi başlıkları alt temalara ayrılarak sentezlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre, Kazak öğrencilerin dil sorunlarına ve ileride yapılacak akademik çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarının, Kazaklara Türkçe öğretimi alanyazında izlenebilecek bir yol haritası sunacağı; Kazaklara Türkçe öğretimi için program ve ders materyalleri geliştirilmesine katkıda bulunacağına inanılmaktadır.

Anahtar Sözcükler

Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Kazaklara Türkçe Öğretimi Sorunları, Meta-Sentez

ABSTRACT

ALGABEKKYZY, Akylay. *The Problems Experienced by Kazak Students in Teaching Turkish as a Foreign/Second Language: A Meta-Synthesis Study*, Master's Thesis, Ankara, 2024.

With the declaration of Kazakhstan's independence, Kazakh learners' desire to learn Turkish and receive education in Turkey has increased significantly. Along with this increase in interest, there has also been an increase in studies on teaching Turkish to Kazakhs. The literature review on teaching Turkish to Kazakhs shows that the number of studies examining the problems faced by Kazakh learners in Turkish language learning has reached a certain maturity. Accordingly, the aim of this thesis is to systematically compile and synthesize the findings of the studies on the problems of Kazakh learners of Turkish as a foreign/second language regarding Turkish teaching/learning. In line with this purpose, the studies obtained as a result of the literature review were examined with the inclusion and exclusion criteria developed by the researcher. As a result of this review, a sample of fifteen studies was obtained. After determining the descriptive characteristics of the studies included in the study, common and sub-themes were created by following the steps of the meta-synthesis method. Within the framework of these themes; general evaluations and suggestions were presented by determining the characteristics of the studies such as publication year, type, research designs, data collection tools, data analysis tools, sample groups and learner problems addressed, and their common and different aspects. It also tries to reveal which issues Kazakh learners have more difficulty in learning Turkish and how they are addressed in the literature, as well as the general situation of the literature. In the thesis, the problems faced by the learners were tried to be synthesized by dividing the four basic language skills and grammar into sub-themes. According to the data obtained, suggestions for the language problems of Kazakh learners and future academic studies are presented. It is believed that the results of this study will provide a road map that can be followed in the literature on teaching Turkish to Kazakhs and contribute to the development of programs and course materials for teaching Turkish to Kazakhs.

Key Words

Teaching Turkish as a Second/Foreign Language, Kazakh Learners, Turkish Learning Problems, Meta-Synthesis

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM ARAŞTIRMANIN ÇERÇEVESİ.....	3
1.1. Araştırmanın Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
2. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE VE ÇALIŞMALAR	6
2.1 Kazaklara Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi	6
2.1.1 Kazaklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	6
2.1.2. Kazaklara İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi	10
2.2 Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinin Karşılaştırması: Alanyazın İncelemesi .	12
3. BÖLÜM YÖNTEM	16
3.1. Araştırma Deseni	16
3.1.1 Meta- Sentez	16

3.2. Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması	18
3.2.1 Sentezlenecek Çalışmaların Temel Özellikleri.....	20
3.3. Verilerin Analizi.....	31
3.4. Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	33
4. BÖLÜM BULGULAR VE YORUM	34
4.1. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Betimsel Özellikleri.....	34
4.1.1. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Tarihlerine Göre Dağılımı.....	34
4.1.2. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Kategorilerine Göre Dağılımı	36
4.1.3. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayınlandığı Yere Göre Dağılımı	36
4.1.4. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örnekleme Göre Dağılımı.....	39
4.2. Meta- Senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler.....	40
4.2.1. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Araştırma Yöntemleri	40
4.2.2. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Veri Toplama Yöntemlerine Göre Dağılımı	41
4.2.3. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Veri Analizi Yöntemine Göre Dağılımı	43
4.2.4. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Ele Alınan Öğrenici Sorunlarına Göre Dağılımı	44
4.2.5. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örnekleme 2.....	45
4.3. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Bulgu ve Yorumları	46
4.3.1. Okuma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar	46
4.3.2. Konuşma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar	48
4.3.3. Yazma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar	50
4.3.4. Dilbilgisi Öğretiminde/Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar	53
4.3.4. Öğrencilerin Karşılaştıkları Genel Sorunlar	56
4.4. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Varılan Sonuçlar	58
4.5. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Sunulan Öneriler	62
SONUÇ VE ÖNERİLER	71

EKLER.....	84
EK 1. META- SENTEZE DÂHİL EDİLMİŞ ÇALIŞMALARIN KÜNYELERİ.....	84
EK 2. ALANYAZIN TARAMASINDA TESPİT EDİLEN DÂHİL ETME KRİTERLERİNE UYMAYAN ÇALIŞMALAR	86
EK 3. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU	87
EK 4. ORJİNALLİK RAPORU	88
EK. 5. TURNİTİN BENZERLİK İNDEKSİ	89

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt. : Aktaran

Ed. : Editör

TİKA : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

TÖMER : Türkçe Öğretim Merkezi

TYS : Türkçe Yeterlik Sınavı

YEE : Yunus Emre Enstitüsü

SPSS : Sosyal Bilimler için İstatistik Programı

YÖK-TEZ : Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların özellikleri.....	21
Tablo 2. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların ortak tema ve alt temaları.....	31
Tablo 3. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların yayın tarihlerine göre dağılımı verileri	34
Tablo 4. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların yayın kategorilerine göre dağılımının verileri	36
Tablo 5. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların yayınlandığı yere göre dağılımı verileri	36
Tablo 6. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların örnekleme göre dağılımı	39
Tablo 7. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların araştırma yöntemleri verileri	40
Tablo 8. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların veri toplama yöntemlerine göre dağılımı	41
Tablo 9. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların veri analizi yöntemine göre dağılımı..	43
Tablo 10. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların ele alınan öğrenici sorunlarına göre dağılımı	44
Tablo 11. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların örnekleme 2.....	45
Tablo 12. Okuma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar	47
Tablo 13. Okuma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar Örnekleri.....	48
Tablo 14. Konuşma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar	49
Tablo 15. Yazma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar	51
Tablo 16. Dilbilgisi Öğretiminde/Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar	53
Tablo 17. Öğrencilerin Karşılaştıkları Genel Sorunlar	56
Tablo 18. Meta-senteze dâhil edilen çalışmalarda varılan sonuçlar	58
Tablo 19. Meta-senteze dâhil edilen çalışmalarda sunulan öneriler	62

GİRİŞ

Kazakistan Cumhuriyeti Sovyet Birliğinde olduğu sürede ülkede izlenen sert politikalarla Türklük kimliğinden uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Bu sebeple “eski Sovyet coğrafyasında ortaya çıkan yeni cumhuriyetlerde dil meselesi son derece önemli meselelerden birini oluşturmaktadır” (Abdieva, 2017, s.107). Kazaklar, ana dili olarak Kazak Türkçesini kabul etmekle birlikte, Rusça da ikinci bir dil konumundadır ve önemli bir etkiye sahiptir. Ülkede İngilizce ve Almanca gibi diğer yabancı diller de öğrenilmektedir. Ancak, son yıllarda Kazakistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişmesiyle birlikte, dil, kültür, siyaset ve ticaret gibi alanlarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu ilerlemelerin bir sonucu olarak, Türkiye Türkçesinin Kazakistan'da yabancı dil olarak öğrenim oranı artmaktadır. Öte yandan Türkiye Türkçesinin bu konuma gelmesi, ülkeler arası ilişkilerin güçlü bir hal alması için birçok çalışmaları yapılmaktadır. İlk olarak Kazakistan Cumhuriyetinin 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettiğinde aynı gün tanıyan ilk ülkenin Türkiye olmasıdır. 2 Mart 1992 yılında Türkiye ile Kazakistan arasında diplomatik ilişkiler kurulmuş ve iki ülkede büyükelçilikler açılmıştır (Bursa, 2017, s.3). Yapılan anlaşmalar iki kardeş ülke arasındaki ortak miras olan dil, tarih, kültür ilişkilerinin sağlamlaşması ve bağın oluşmasına temel atmıştır.

Türkiye, Kazakistan'ın erken bağımsızlık döneminde, eğitim alanında yurt dışına açılan ilk kapısı konumundadır. Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik yaptığı öğrenici projeleri, dil ve kültür faaliyetleri ile Kazakistan'da açılan Türk kültür merkezleri, üniversiteler ve okullar Türkçeye ve Türk kültürüne olan ilgiyi arttırmaktadır. Son dönemlerde, Türkiye'ye eğitim için gelen öğrenici sayısı büyük bir ölçüde artmaktadır. Durmuş'un (2018) ifade ettiği gibi dilin konuşulduğu ülkede ve doğal ortamda ikinci dil olarak öğrenilir, hedef dili ana dili olarak konuşulmadığı bir ülkede ise dil yabancı dil olarak öğretilir. Bu bağlamda, Kazaklara Türkçe öğretimi yabancı dil olarak öğretimi ve ikinci dil olarak öğretimi olarak ele alınmaktadır. Her iki konumda Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesinin aynı dil ailesinden, dil yapısının aynı olmasından öğrencilerin avantajlı konumda olduğu düşünülmektedir. Fakat, Sarsenbekova'nın (2019) belirttiği gibi Türkçe ve Kazakça ses, şekil, cümle ve anlam bakımından ortaklıkları dil öğrenimine kolaylık sağlasa da bazı noktada diller arası ilişkileri zorlaştırmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları

sorunları dizinin başında alfabe farklılığı gelmektedir. Kazak Türkçesinde hala Kiril alfabesinin kullanılması, Türkiye Türkçesinde ise Latin alfabesinin kullanılması öğrencilerin olumsuz aktarım yapmasına neden olmaktadır. Bu sorunlar, Kazakistan’da Türkçe öğrenenler ve Türkiye’de Türkçe öğrenen öğrenciler arasında da değişebilmektedir. Alanyazın taramasında da Kazaklara Türkçe öğretiminde yapılmış olana araştırmaların en çok öğrenci sorunlarını ele alan çalışmalar bulunmuştur. Gözden geçirilen çalışmaların belirli bir kısmı öğrenci sorunlarına odaklanmıştır, bu da dikkate değerdir. Bu nedenle, bu çalışmaların sentezlenmesi ve öğrenci sorunlarının hangi alanlarının daha fazla incelendiğinin belirlenmesi, ortak ve farklı özelliklerin tespit edilmesi gerekmektedir. Meta-sentez yöntemi, bu çalışmaların derinlemesine incelenmesi için kullanılacaktır. Bu çalışmaların yöntemleri, bulguları ve sonuçlarının bir araya getirilmesi, alanyazında bir derleme oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, öğrenci sorunlarının neden kaynaklandığı ve bu sorunlarının nasıl çözülebileceğine dair önerilerin bir araya getirilerek güncel gelişmelerin takip edilmesi, öğretim programları ve ders kitaplarının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

1. BÖLÜM ARAŞTIRMANIN ÇERÇEVESİ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU

Kazaklara veya ana dili Kazak Türkçesi olanlara Yabancı/İkinci dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan akademik çalışmaların artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Araştırmalar hem Türkiye'de hem Kazakistan'da yapılmaktadır. Bununla beraber, tarihî, siyasi vb. sorunlar yüzünden Kazak topraklarından uzaklaşan ve hala ana dili olarak Kazak Türkçesini konuşanlar da mevcuttur. Onların da birtakım sebepler doğrultusunda Türkiye Türkçesini öğrendikleri görülmektedir. Ancak, bu kesime yönelik yapılan akademik çalışmaların sayısının oldukça az olduğu tespit edilmiştir.

Alanyazın incelemesi sonucunda, Kazaklara ikinci/yabancı dil olarak Türkçe öğretim üzerine yapılan akademik çalışmaların önemli bir kısmının, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorlukları ele alan araştırmalardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmaların çoğunluğunun öğrenci sorunlarına odaklanması ve bu araştırmaların bulgularının, öğrencinin dil sorunlarını derli toplu bir şekilde sergilememesi ve bütüncül bir yaklaşım sunmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Alanyazının sentezlenmesi ve sistematik bir literatür oluşturulması, sayıca fazla olduğu gözlemlenen bu çalışmaların zaman içindeki değişimlerini, karşılaştığı ortak sorunları ve farklı yönleri anlamaya yönelik ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Kazak öğrencilerin Türkçe sorunlarını ele alan çalışmaların geçmişten günümüze nasıl evrildiği, hangi konuların öne çıktığı, hangi sorunların ortak olarak ele alındığı ve bu konulardaki farklı yaklaşımların nasıl değiştiği tespit etmek bu çalışmanın problem durumunu belirtmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Kazaklara Türkiye Türkçesinin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi konusunda yapılan akademik çalışmaların sayısı fazladır. Alanyazın taraması sonucunda, bu çalışmaların çoğunlukla öğrenci sorunları üzerinde odaklandığı görülmektedir. Dilbilgisi (grammar), dört temel dil becerisi (konuşma, dinleme, okuma, yazma), Rusçanın etkisi ve sözcük

dağarcığı gibi konular bu çalışmalarda öne çıkan başlıklardır. Ancak, bu çalışmalarda genellikle belirli bir kuramsal çerçeve veya yöntem takip edilmediği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, Kazakistanlı öğrencilerin Türkçe öğrenimi sürecinde karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve sistematik bir şekilde analiz edilmesi için bir meta-sentez çalışmasına ihtiyacın olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, Kazaklara Türkçe öğretimi konusunda yapılan araştırmaların sonuç ve bulgularını bir meta-sentez yöntemiyle inceleyerek Kazaklara Türkçe öğretimi alanına bütüncül bir bakış açısı sunmaktır. Meta-sentez, birbirleriyle ilişkili olan farklı nitel araştırmalardan elde edilen sonuçları birleştirerek ortak noktaları sunmayı amaçlar. Bu çalışma, elde edilen verileri kategorilere ayırarak nesnel bir yaklaşımla yorumlamayı ve eleştirel bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Derinlemesine bir inceleme yapılması gerektiği için çalışmada sınırlı sayıda çalışma ele alınacaktır. Çalışmanın temelde şu sorulara cevap araması planlanmaktadır:

1. Kazaklara yönelik Türkiye Türkçesi öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmaların betimsel özelliklerine göre dağılımı nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Kazaklara yönelik Türkçe öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmalarda öğrencilerin hangi sorunları ele alınmıştır?
3. Kazaklara yönelik Türkiye Türkçesi öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmalarda ortak olarak ele alınan sorunlar nelerdir?
4. Kazaklara yönelik Türkiye Türkçesi öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmalarda önerilerin dağılımı nasıldır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma, Kazak öğrencilerin Türkçe öğretimi sürecinde karşılaştığı sorunları ve zorlukları belirleyen alanyazındaki çalışmaları bir araya getirmeyi hedeflemektedir. Kazak öğrencilerine Türk dil öğretimi üzerine yapılan araştırmaların eksikliklerini tanımlayacak ve gelecekteki çalışmalar için bir temel oluşturacaktır ve araştırmacıların da konuya daha bütüncül bir bakış açısı ile yaklaşımlarını sağlayabilecektir. Bu bilgiler, dil öğretimi alanındaki eğitimcilerin ve program geliştiricilerin, Kazak öğrencilerinin

ihtiyaçlarına daha iyi yanıt veren ğretim yöntemleri ve materyalleri geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Diğer yandan, Kazaklara Türkçe ğretimi alanında yapılan çalışmaların önemli bir ilerleme kaydettiğı gözlemlenmektedir. Koyuncu (2022, s.4) tarafından belirtildiğı üzere, "Güncel gelişmeleri takip etmek ve yeni araştırmalara kolaylıkla erişebilmek, alanyazın derleme çalışmalarıyla mümkündür". Kazaklara Yabancı/İkinci dil olarak Türkçe ğretimi doğrultusunda yapılacak akademik çalışmaların artacağı öngörülmektedir. Bu alışmalar, Kazak ğrencilere Türkçe ğretiminde yapılan çalışmalarının mevcut durumunu tespit edip, gelişimini takip ederek daha etkili stratejilerin geliştirilmesine, yapılacak araştırmalara yol göstererek katkıda bulunacaktır.

Meta-senteze dâhil edilmiş çalışmaları sentezleyerek öğrencilerin hangi beceri ve konularda daha çok sorun yaşadığı, çalışmalarda ele alınan sorunların ortak ve farklı yönlerini tespit ederek, yapılacak araştırmaların daha çok hangi konuda yapılması gerektiğı görüleceğı düşünülmektedir.

1.4. ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma, Kazak ğrencilerin Türkçe ğrenme sorunlarını derinlemesine incelemeyi, alandaki çalışmaları kapsamlı bir şekilde gözden geçirmeyi ve bu alandaki bilgiyi sistematik bir biçimde sunmayı amaçlayarak 15 çalışma ile sınırlanmıştır. Bu çalışmaların on tanesi araştırma makalelerinden oluşurken, beşi yüksek lisans tezlerinden derlenmiştir. Çalışmada ele alınan kaynaklar, Kazakistan'ın bağımsızlık ilan ettiğı 1991 yılından itibaren 2023 yılına kadar yapılan araştırmaları içermelidir.

2. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE VE ÇALIŞMALAR

2.1 KAZAKLARA YABANCI/İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

2.1.1 Kazaklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Türk dillerine yönelik Türkçe öğretimi üzerine yoğun faaliyetler başlatılmıştır (Durmuş, 2013, s. 145). Bu dönemde, ilk olarak Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ülkenin Türkiye olması, Türk dili ve kültürüne olan ilginin ve bu alandaki iş birliğinin önemli bir göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. Son 30 yılda, Türkiye'nin yumuşak güç enstrümanları, iki ülke arasındaki faaliyetleri artırarak Türkçenin öğretilmesine büyük katkı sağlamıştır (Koyuncu, 2022).

Bu doğrultuda ilk adım olarak Türk dostu bir nesli yetiştirmek, kültürel bağı sağlamak için Türkiye ilk defa 1990 yıllarında Büyük Öğrenci Projesi hayata geçirilmiştir. Bu proje erken bağımsızlık döneminde Kazakistan için uluslararası eğitim imkânı sağlayan tek programdı. Büyük Öğrenci Projesi Orta Asya ülkelerinden gelmiş öğrencilere lisans eğitimini sağlayarak, üniversitelerde modern ve güncel müfredatlarla eğitim alma imkânı sağlamayı hedeflemişti (Anadolu Üniversitesi). Bu program çeşitli zorluklarla karşılaşsa da Türk Cumhuriyetleri arasında bağ oluşturmayı, Türkiye ve Türkçeye olan ilginin artmasını başarmaktadır. 2012 yılında "Türkiye Bursları" adı altında tanıtılan ve faaliyetleri Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından koordine edilen bir program, daha geniş kitlelere ulaşmayı amaçlayarak yeniden faaliyete geçirilmiştir. (YTB).

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında yürütülen iş birliklerden söz ederken Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı önemli bir noktada yer almaktadır. TÜRKSOY 1993 yılında Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan arasındaki gönül ve kardeşlik bağı güçlendirmek için ülkelerin kültür bakanları katılımıyla düzenlenen toplantıda imzalanan anlaşmayla kurulmuştur. Teşkilatın amacı Türk dillerin konuşan ülkelerin kültürel zenginliklerini korumak, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak üzerine odaklanmaktadır. Bu amaç

doğrultusunda, teşkilat çeşitli etkinlikler, festival, sergiler, konserler gibi kültürel faaliyetler düzenlemekte. Bu faaliyetler sayesinde Türkçe öğretimine ve ortak değerlere hem Türkiye'de hem Kazakistan'da vurgu yapmaktadır (TÜRKSOY).

Türk Devletleri Teşkilatı, eski adıyla Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi veya kısaca Türk Konseyi, Türk Cumhuriyetleri arasında Türk dilinin ve Türk kültürünün yayılması ve öğrenilmesi amacına hizmet eden önemli bir örgüttür. Teşkilat, 2009 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin iş birliğiyle kurulmuştur. Özellikle Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Gumilyov adında Avrasya Devlet Üniversitesi, Nazarbayev Üniversitesi, Atyrau Devlet Üniversitesi, Sarsen Amanzholov Doğu Kazakistan Üniversitesi ve Semey Tıp Üniversitesi gibi üniversiteler, Türk Konseyi Türk Üniversiteler Birliği'ne üye öğrenciler arasında eğitim, spor ve kültürel alanlarda iş birliği yapmaktadır (Türk Devletleri Teşkilatı). Bu iş birliği doğrultusunda, üye üniversiteler arasında öğrenci değişim programları düzenlenmekte ve ortak akademik etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kültürel etkinlikler, spor müsabakaları ve bilimsel çalışma grupları gibi faaliyetlerle Türk kültürünün ve dili olan Türkçenin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Kazaklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde büyük katkıda bulunmakta olan diğer bir program 1992 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) adıyla kurulmuştur. Ortak bir diler, ortak bir hafızaya ve kültüre sahip olma yolunda birçok çalışma yapmıştır. TİKA özellikle Kazakistan için eğitim faaliyetleri, kütüphaneler, laboratuvarlar inşa ederek okullara, üniversiteler büyük yardımlar sağlamakta. Son yıllarda ise Kazakistan Üniversitelerinde Türkçe sınıfları açmaya devam ediyor. Bugüne kadar Aktau şehrinde bulunan Yessenov Hazar Devlet Teknoloji ve Mühendislik Üniversitesinde, Karagandı şehrindeki E.Buketov Karagandı Üniversitesinde, Astana'da bulunan Lev Gumilev Avrasya Milli Üniversitesinde Türkçe sınıfları Milli Savunma Üniversitesinde Türk Atatürk sınıfı açıldı. Bu sınıflar sayesinde Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenmeye ilgilerinin önemli ölçüde arttığı ifade edilmekte (TİKA).

Türkçe Öğretimi konusunda diğer bir önemli noktaya sahip olana kuruluşlardan biri Yunus Emre Enstitüsü. Enstitü, tüm dünyada yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye artan

talep doğrultusunda 2009 yılında kurulmuştur. 48 ülkede 58 merkezi bulunmaktadır. Yunus Emre Enstitüsünün Kazakistan Cumhuriyetinin başkenti olan Astana'da bulunan Kültür Merkezi Türk eğitim- öğretim faaliyetleri yaparak Türk dilinin, kültürünü ve sanatını tanıtmaktadır. Merkez Kazak öğrencilerine yönelik Türkçe konuşma kulüpleri, Türk filmleri, 15 Temmuz Demokrasi ve “Milli Birlik Günü Anma Programı”, Göbeklitepe Sergisi Nur-Sultan’da Görücüye Çıktı başlıklarında etkinlikler yapmakta. Ayrıca çevrim içi ve yüz yüze olarak Türkçe dersleri düzenlenmektedir. Kurslara katılan öğrencilerin motivasyonunu artırmak, Türkiye'yi ve kültürünü daha yakından tanıtmak amacıyla sınav sonrası başarı gösteren öğrencileri Türkiye'ye uçak bileti ödülü verilmektedir. Ayrıca, dil öğrencileri buradan hem Türkiye'de hem Kazakistan’da geçerli olan Türkçe Yeterlik Sınavlarına (TYS) girerek dil seviyesini belirleyen sertifikaları alabilmektedirler (Astana YEE).

Yunus Emre Enstitüsü, üniversitelerle iş birliği yaparak Türk dili ve edebiyatı, Türkoloji ve seçmeli Türk dili bölümleri olan üniversite öğrencileri için önemli olanaklar sunmaktadır. Bu iş birliği çerçevesinde, Enstitü üniversitelerle çeşitli projeler yürütmekte ve ortak etkinlikler düzenlemektedir. Dolayısıyla, Kazaklara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde üniversitelerin de katkısı büyüktür. Bu üniversitelerin başında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitelerinde hem Türkçe hazırlık bölümü hem Türkoloji bölümleri bulunmaktadır. Almatı'da El Farabi Üniversitesi, Almatı Abılay Han Yabancı Diller Üniversitesi, Kazak Milli Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Abay Kazak Milli Üniversitesi, Astana'daki Lev Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Atyrau Kh.Dosmuhamedov Devlet Üniversitesi ve Çimkent Güney Kazakistan Pedagoji Üniversitelerinde lisans ve lisansüstü düzeylerinde Türkçe eğitimi verilmektedir. Diğer filoloji bölümü bulunan üniversitelerde, Yabancı Dil: İki Yabancı Diller anabilim dallarında Türkçenin ikinci seçmeli dil olarak öğretilmesine yönelik bir uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamada, derslerde Türkçe öğretimi için Türkçe Öğretim Merkezleri programına benzer bir yaklaşım izlenmektedir. Her dönemin sonunda öğrencilerin Türkçe seviyelerini belirlemek amacıyla seviye tespit sınavları yapılmakta ve dersler Yedi İklim, İstanbul Yabancılar için Türkçe ve Yeni Hitit kitapları gibi kaynaklarla işlenmektedir.

“Türkiye Maarif Vakfı Türk dış politikasında uygulanan stratejiler içerisinde bulunan yumuşak güç uygulamaları arasında önemli bir unsurdur” (Baş ve Temizyürek, 2022, s.

95). Maarif Vakfı tarafından Türkçe öğretimi adına birtakım faaliyetler yapılmıştır. Dolayısıyla, “Türkiye Maarif Vakfı 17 Haziran 2016 yılı kurulmuş Türkçenin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısıdır” (Türkiye Maarif Vakfı). 2018 yılında Kazakistan'ın eski Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından düzenlenen resmî törende Maarif Vakfı'nın Kazakistan'da yapacağı çalışmalar görüşülmüştür (Türkiye Maarif Vakfı). Toplantıda Maarif Vakfının Kazakistan'da bulunan eski Türk okullarını devralması ve Türkçenin programlı bir şekilde ilerleme amacı belirlenmiştir.

“Kazakistan, Orta Asya'da Türkçe öğretiminin en geniş coğrafyalardan biri olarak kabul edilmektedir” (Duman ve Öncül, 2023, s.135). Üniversite dışında Türkçe öğrenmek isteyenler için önemli bir alternatif olan özel dil öğretim kursları bu ihtiyacı karşılamaktadır. Bu kurslar genellikle Türk dili alanında uzmanlaşmış öğretmenler tarafından verilmektedir. Dersler hem yüz yüze hem de çevrim içi olarak düzenlenmektedir ve öğrencilere etkili bir şekilde Türkçe öğrenme imkânı sunmaktadır.

Özel dil öğretim kursları, dil becerilerini geliştirmek isteyenler için çeşitli seviyelerde programlar sunar ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre özelleştirilebilir. Bu kurslar sadece Türkçe öğretimine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda dilin öğretimini yeni ve yaratıcı yaklaşımlarla gerçekleştirerek, Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilerin gelişimine de katkıda bulunmaktadır.

Bununla beraber Kazakistan'da ortaokul ve liselerde gün geçtikçe yabancı dil öğretimine ağırlık verilmektedir. Önceden yabancı dil konumunda İngilizce ve Rusça'nın daha dikkat çekici bir konumdaydı. Son dönemde Türkiye ile Kazakistan arasındaki ilişkilerin artması vesilesiyle Türkçe ortaokul ve liselerde sık tercih edilen yabancı dil konumuna gelmektedir. Ayrıca, TİKA tarafından Kazakistan Cumhuriyeti Almatı Vilayetinde bulunan Talgar şehrindeki Kazak-Türk Lisesi bunlardan biridir. Özel 1 Nolu Yatılı Talgar Lisesi 2011 yılında açılmıştır. “Türkçe dersleri beşinci sınıftan itibaren başlamakta; altıncı ve yedinci sınıfta haftada 5 saat, sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on birinci sınıflarda haftada 3 saat olarak verilmektedir” (Duman ve Öncül, 2023, s. 144). Aynı şekilde Türkçe öğretimini veren Bilim-İnovasyon Lisesi adıyla 28 Kazak Türk lisesi bulunmaktadır.

2.1.2. Kazaklara İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Kazakistan'ın Sovyetler Birliği'nin bir parçası olması, ülkenin dil politikasını önemli ölçüde etkilemiştir. Durmuş'un (2018, s. 183) belirttiği gibi, "İkinci dil" kavramı geniş anlamda, bir kişinin ana dilinden sonra öğrendiği herhangi bir dili ifade eder. Kazakların ana dili Kazak Türkçesi olup, ikinci dil olarak genellikle Rusça kullanılmaktadır. Kazak topraklarında Rusların sayısının çok olması Kazakistan'da Rusçanın "İkinci Dil" konumuna getirmektedir. Ancak, son dönemlerde Rusçanın etkisi ve konumunda değişiklikler gözlemlenmektedir. Kazak gençlerinin arasında, Türkiye'nin "yumuşak güç" politikasıyla ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki birliğe artan ilgi ile, Türk dilinin yabancı/ikinci dil olarak öğretilmesi yaygınlaşmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin kültürel etkisinin artmasıyla paralel olarak gözlemlenmektedir. İkinci dil öğretimi, yabancı dil kavramının aksine, bir dilin belirli bir ülkede veya bölgede birinci dil olarak kullanılmamasına rağmen, önemli bir rol oynadığı dili ifade etmektedir (Durmuş, 2018). Bu nedenle, eğitim, iş ve yaşamak gibi amaçlarla Türkiye'ye gelmiş Kazaklar burada Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenmektedirler. Türkçeyi doğal, dilin konuşulduğu ortamda öğrenen öğrenciler ve yabancı dil olarak yapay ortamda öğrenen öğrenciler arasında belirgin farkların olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye'de eğitim almak ve Türkçe öğrenmek amacıyla Kazakistan'dan gelen öğrenciler, yukarıda bahsedilen kurumlar aracılığıyla veya özel imkânlarla Türkiye'ye gelmektedirler. Bu kurumların önemli bir noktası, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) tarafından yönetilen Türkiye Bursları programıdır. Her yıl Türkiye Burslarına yapılan yoğun talep, Kazakların Türkiye'de eğitim alma konusundaki ilgisinin arttığını göstermektedir. Türkiye Bursları tam burs programıdır ve lisan, yüksek lisans, doktora, bağımsız araştırmacı düzeylerinde öğrencilerine burs vermektedir. Öğrenciler eğitimin ilk senesi zorunlu Türkçe hazırlık dersleri almaktadır. Türkçe hazırlık dersleri kazanmış olduğu üniversitenin Türkçe Öğretim Merkezlerinde (TÖMER) yapılmaktadırlar. TÖMER'lerde yapılan eğitimin dışında, uluslararası öğrencilerin gelişimlerine katkı sunmak amacıyla, sosyal, kültürel, akademik, mesleki ve kişisel birçok farklı alanda "Uluslararası Öğrenci Akademisi" dersleri düzenleniyor (Türkiye Bursları). İstanbul, Ankara ve Konya gibi şehirlerde öğrencilerin yoğun olduğu şehirlerde başlatılmış olan akademi derslerinde Türkçe öğrenmeye yönelik konuşma kulüpleri ve temel dil becerisi dersleri de yapılmaktadır.

Yukarıda bahsedildiği gibi Türkiye Bursu alan öğrencilerin çoğunluğu, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi kurumlarda eğitim almaktadırlar. Bunların yanı sıra, bu üniversitelerde Türkoloji, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Türk Dili, Türk Dili ve Edebiyatı gibi bölümlerde okuyan öğrenci sayısının artması, Kazak öğrencilerin Türkçeye olan ilgisinin arttığını gösteren önemli bir göstergedir. Türk Dünyasına gönül vermiş öğrencilerin pratik yapması kendilerini geliştirmesini desteklemek amacıyla “Uluslararası Öğrenci Akademisi” derslerinde moderatör ve öğretici olarak görevler verilmektedir.

Türkiye’de eğitim alan Kazak öğrencilerinin yararlandığı diğer bir program öğrenci değişim programları. “Eğitim faaliyetleri kapsamında öğrenci değişim programları yaygın olarak kullanılan kültürel diplomasi araçlarından biridir” (Topsakal, 2021, s. 46). Kazakistan’daki lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri, Mevlâna, Erasmus+, Bolaşak, Orhun Süreci gibi değişim programları aracılığıyla Türkiye’ye gelerek bilgi alışverişi yapmakta ve Türkçe eğitimi almaktadırlar. Bu değişim programları kapsamında gelen öğrencilerin masraflarının bir kısmı genellikle Kazakistan Yükseköğretim Kurulu tarafından karşılanmaktadır. Türkiye’ye eğitim amacıyla gelen öğrenciler, genellikle 2 hafta ile 3-6 ay arasında değişen sürelerde kalırken Türk dilini ve kültürünü benimsemektedirler. Bu süre zarfında, üniversite imkânlarından ve eğitim sisteminden yararlanan gençler, eğitim dönemi sonunda Türkiye ile Kazakistan arasındaki dil ve kültür politikalarının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Kazakistan’daki Yükseköğretim kurumlarında Türkçe eğitimi veren öğretim görevlilerde, iki ülke arasındaki iş birliğine önemli katkılarda bulunmaktadır. Değişim programları vasıtasıyla Türkiye’deki üniversitelerde ders veren bu öğretim görevlileri, kendi deneyimlerini paylaşarak hem öğrencilere değerli bilgiler aktarmakta hem de büyük deneyimler kazanmaktadırlar. Bu şekilde, Türkiye ile Kazakistan arasındaki akademik ilişkiler güçlenirken, Türkçe eğitimi alan öğrenciler ve öğretim görevlileri arasında da karşılıklı bilgi alışverişi ve kültürel etkileşim artmaktadır.

Türkiye’de İkinci Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak öğrencilerin ana dilinin Türkçe ile aynı dil ailesinde bulunması ve dilin konuşulduğu ortamda öğretilmesi avantajlı konumda olduklarını göstermektedir. Fakat, her gün dile maruz kalarak ve doğal ortamda Türkçe

öğrenseler de Kazak öğrencileri Türkçe öğrenirken birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Türk lehçeleri arasındaki ses bilgisi, kelime bilgisi, sözdizimi, alfabe bakımından farklılıkların olması ve “öğrencilerin ana dillerinden yaptığı olumsuz aktarımlar, Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde yaşanan en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır” (Ogur ve Baştürk, 2022, s. 2). Ana dilden yapılan olumsuz aktarımla yapılan yanlışlar iki dilin kullandığı alfabeler farkından, ses bilgisi, sözdizimi, söz varlığından kaynaklanmaktadır.

2.2 TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE KAZAK TÜRKÇESİNİN KARŞILAŞTIRMASI: ALANYAZIN İNCELEMESİ

Bu tez çalışması, Türkçe ile Kazakçanın dil yapılarını doğrudan karşılaştırmak yerine, alanyazın taraması sonucunda elde edilen çalışmalardan yola çıkarak Kazak öğrencilerin Türkçe ile yaşadığı zorluklara odaklanmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, bu bölümde, Türkçe ile Kazakçanın kültürel ve dil yapısal özelliklerini inceleyen çalışmalara yer verilecektir.

Alanyazındaki en eski çalışmalardan biri Ercilasun'un (1992) “Türk Lehçelerinin Anlaşılmasında Dikkat Edilecek Noktalar” adlı makalesinde Türk dillerini sözcük bakımından incelemiştir. Bu çalışma Türkçe ile Kazakçanın sözcük bakımından karşılaştırmasını da kapsamaktadır.

Ayan'ın (2001) yüksek lisans tez çalışmasında, Kazak edebiyatının önemli eserlerinden biri olan Muhtar Avezov'un "Abay Yolu" romanı üzerinden Kazakçanın cümle öğeleri ve cümle yapıları Türkçe ile karşılaştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı, iki dil arasındaki yakınlığı veya ortaklığı açığa çıkarmaktır. Çalışmanın sonucunda, yapı bakımından ortaklıkların bulunduğu ancak cümle sınıflandırılmasında farklılıkların gözlemlendiği belirlenmiştir.

Bu tez çalışmasının örnekleminde yer alan Kindira'nın (2002) "Kazak Öğrencilerinde Türkiye Türkçesi Yanlışları" adlı çalışması, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ele alarak, Türkçe ile Kazakçanın ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi ve anlam bilimi özellikleri arasında karşılaştırmalar yaparak öğrenci sorunlarını dilbilgisi üzerinden ortaya koymaktadır.

Shadkam'ın (1998) yüksek lisans tezinde Türkçe ve Kazakça çekim eklerinin benzerliklerini ve farklılıklarını belirleyerek, her iki dilin öğrenenleri için ortaya çıkardığı zorlukları ele alıp çözüm önerileri sunulmaktadır. Bu kapsamda, Türkçe ve Kazakçanın çekim eklerini tanımlayarak ve karşılaştırarak değerlendirilmiştir.

Amirtayeva'nın (2019) çalışması, Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi ve Türkmen Türkçesi arasında temel kelimelerin karşılaştırılmasını ele almaktadır. Çalışma, Ercilasun'un "Türk Dili Tarihi" kitabında listelenmiş olan temel kelimeleri esas almış ve bu kelimelerin farklı lehçelerdeki kullanımlarını incelemiştir. Elde edilen bulgular, lehçeler arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri değerlendirmek amacıyla incelenmiştir.

Ryskul'un (2022) "Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinin dil yapılarının karşılaştırılması" çalışması, iki dil arasındaki iletişimi daha pratik hale getirmeyi amaçlayan bir araştırmayı sunmaktadır. Bu çalışmanın temel hedefi, Kazaklara Türkçe öğretiminde dilin benzer ve farklı yönlerini ortaya koyarak Türkçe öğrenme sürecini hızlandırmaktadır. Araştırmada, Türkçe ile Kazakçanın dil yapılarından ses yapısı ve cümle yapısı bakımından karşılaştırmalar verilmiştir. Çalışmada, Kazak öğrencilerin Türkçe ile karşılaştığı sorunlar tespit edilerek, aynı zamanda Kazakçanın yabancı dil olarak öğretimine de odaklanılmıştır.

Durmuş ve Kılıç'ın (2021) "Kazaklara Türkçe Öğretimi ve Sözdizimsel Bir Karşılaştırma" adlı araştırması, karşılaştırmalı öğretim yaklaşımının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmada, Kazakça ve Türkçe konuşurlarının dil ve kültür unsurları açısından farklılıkları ve ortaklıkları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, sözel davranışlar açısından da bir karşılaştırma örneği sunulmuştur. Bu makale, Kazaklara Türkçe öğretimi sürecinde karşılaşılabilecek dil ve kültür farklılıklarını anlamak ve öğrenme sürecini daha etkili hale getirmek amacıyla önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Sarsenbekova'nın (2019) çalışmasında, Türkçe ve Kazakçanın Türk dilleri içindeki konumu incelenmiş ve ses bilgisi açısından karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada, Kazakça ve Türkçe arasındaki yanlış eşdeğer sözcüklerin bir liste halinde sunulması ve söz konusu sözcükleri bir araya getirerek sınıflandırılma ve gruplandırılma yapılmıştır. Ayrıca, sözcüklerin dil düzeylerine göre dağılımı da incelenmiştir. Karşılaştırma yaparak Kazak öğrencilere Türkçe öğretimi esnasında karşılaşılabilecek yanlış eşdeğer sözcüklerin

neden olduğu zorluklarla başa çıkabilmeleri için öğrenciler içinde öğretmenler içinde başvurabileceği kaynak oluşturmaktadır.

İssakhanova'nın (2021) doktora çalışmasında, Türkçenin adlardan ad türetimini Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesi üzerinden karşılaştırmalı olarak incelediği belirtilmektedir. Bu karşılaştırma sonucunda, Türkçe ve Kazakçada hangi biçimbirimlerin daha çok sözcük türettiği ve daha fazla işleve sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu bulgu, Türkçe ve Kazakçanın dilbilgisel yapıları arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri daha derinlemesine anlamak için önemli bir katkı sağlamaktadır.

Daurenbek ve Açık'ın (2023) araştırması, Kazak öğrencilerin Yabancı/İkinci dil olarak Türkçe yeterliliklerini geliştirmeye yönelik karşılaştırmalı çözümleme yöntemiyle uygulamalı bir pedagojik model önerisi ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, kültürler arasındaki ortak unsurlara da değinilmiştir. Bu pedagojik model, Kazak öğrencilerin Türkçe dilbilgisel yetkinliklerini artırmak için etkili bir araç olarak kullanılabilecek ve dil ve kültür arasındaki bağlantıyı güçlendirmeyi hedefleyen bütünsel bir yaklaşım sunmaktadır.

Alanyazın taraması sonucunda söz varlığı ile ilgili bir karşılaştırma çalışması daha bulunmuştur. Sönmez'in (2020) çalışmasında, daha önce yapılmış olan çalışmalara dayanarak kelimeler 38 başlık altında sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda Türkçede 36.558 söz tespit edilmiş, bunların 20.928'inin Kazak dilinde karşılığı bulunmuştur. Fakat, 15.630'unun Kazakçada karşılığına ulaşamamıştır.

Berber'in (2017) yüksek lisans tezinde, Türkçedeki edatlar ile Kazakçadaki edatlar ortak ve farklı yönlerinden karşılaştırılmıştır. Tarama yöntemiyle her iki dilden elde edilen edat grupları karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, edatlar arasında farklılıklara göre benzerliklerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, Türkçe ve Kazakça edatların dilbilgisel yapıları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamamıza önem taşımaktadır.

Sevim'in (2003) çalışmasında, Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin sözdizimi karşılaştırılarak, diğer çalışmalarda olduğu gibi ortak ve farklı yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada dil bilimcilerin görüşlerinden ve her iki dile ait metinlerden faydalanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, en önemli farkın daha önce belirtildiği gibi sınıflandırma farkı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, çalışmada sadece sözdizimi

ile sınırlı kalmayıp, Türkçe ile Kazakçanın dilbilgisi yapılarının ana hatlarıyla karşılaştırılması da yapılmıştır.

Karaörs (2012) araştırmasında Türkçe ile Kazakçayı birleşik cümle bakımından karşılaştırarak değerlendirme yapmıştır. İki dil arasındaki cümle sınıflandırmalarını detaylandırarak önerilerde bulunmaktadır.

Biray'ın (2003) çalışması cümlelerin çeşitleri bakımından karşılaştırılması Üzerine odaklanmaktadır. Araştırmacı karşılaştırmayı dört bölümde değerlendirerek yapmaktadır. Sonuçlar farklılıkların yöntem ve sınıflandırmadan kaynaklandığını söylemektedir.

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Kazak Öğrencilerin Yabancı\İkinci Dil Olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlara yönelik farklı boyutlarda ele alınan çalışmaların sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Bu çalışmada da Kazak öğrencilerinin Türkçe öğrenirken karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerinin esas alarak yapılan araştırmaların derinlemesine ve sonuçlarının bir araya getirilerek detaylı incelenmesi, bulgularının bir araya getirilerek sentezlenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde bu araştırmanın deseni nitel araştırmalardan meta-sentez çalışması olarak desenlenmiştir.

3.1.1 Meta- Sentez

Meta-sentez mevcut araştırmalardaki genel eğilimleri, çelişkileri veya eksikleri belirleyerek verileri sentezleme ve özetleme yöntemidir. Meta-sentez çalışması, 1988'de Noblit ve Hare çalışmalarıyla ilk defa eğitim alanında yapıldı ve kültürel çalışmaların bulgularını birleştirme amacını esas almıştır (Polat ve Ay, 2016). Meta-sentez yönteminin temeli, nitel araştırmalardan elde edilen bulguların bütünleştirilmesi ve analiz edilmesini hedeflemektedir, bu da daha genel bir anlayış kazanmak için önemlidir. Alan yazında ilk “meta-etnografi” olarak adlandırıp, zaman geçtikçe farklı isimlendirmeler alarak günümüzdeki çalışmalarda meta-sentez olarak kullanılmaya başlamıştır (Aspfors ve Fransson, 2015; Çalık ve Sözbilir, 2014; Bondas ve Hall, 2007).

Zimmer (2006) meta-sentezi, bir konu üzerine veya ilgili konu ile bağlantılı yapılan araştırmalardan elde edilen bulguları veri olarak kullanan bir nitel çalışma türü olarak tanımlamaktadır. Bu metodoloji, araştırmacılara belirli bir konuda derlenmiş nitel çalışmaların bulgularını, sonuçlarını ve yorumlarını belirli anahtar kavramlar, kriterler ve ilkeler çerçevesinde karşılaştırma, sentezleme ve yeni bir anlam çıkarma imkânı sunar. Thomas ve Harden'a (2008) göre, meta-sentez yöntemi, çalışmalardaki en önemli kavramları tanımlama ve bunları dönüştürme işlevini üstlenir. Meta-sentez, belli bir konuda gerçekleştirilmiş nitel çalışmaların bulgu, sonuç ve yorumlarını, benzerlik ve farklılıklar gözetilerek karşılaştırma ve sentezleme sürecini içerir (Dinçer, 2018; Thomas

ve Harden, 2008'e akt. Biliş, 2022). Çalık ve Sözbilir'in (2014) ifadelerine göre meta-sentez yöntemini, belli bir ortak temalı alanda yapılmış nitel araştırmaların aynı şekilde nitel bir bakış açısıyla değerlendirilerek, benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırarak incelendiği bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Meta-sentez çalışmaları, detaylı bir araştırma ve karmaşık bir süreç gerektirdiğinden, bu tür çalışmalar belirli özelliklere sahip olma eğilimindedir. İlk olarak araştırmaya başlamadan önce meta-sentez özelliklerini göz önünde bulundurarak ana hedefler belirlenmelidir. İleride seçilecek çalışmaların sentezlenmesine ve araştırmanın yönünün şekillenmesine bu hedeflerin belirlenmesi temel atacaktır (Sandelowski ve Barroso, 2003). Aspors ve Fransson'un (2015) belirttiği gibi, bu süreçte en temel adım, araştırmanın amacı ve sorularının belirlenmesidir. Ardından, anahtar kelimelerin belirlenmesi, alan yazınında tarama yapılması, kaynakların sağlanıp gözden geçirilmesi, kimliklendirilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Tarama sırasında elde edilen çalışmaları dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri belirlenerek araştırma için çalışmalar seçilir. Benzer ve farklı yönlerini ortaya koymak için çalışmalar alt temaları oluşturulur. Bu aşamalar, meta-sentez çalışmasının temel adımlarını oluşturur ve çalışmanın sağlam bir temel üzerine inşa edilmesini sağlar.

Meta-sentez çalışmalarında dâhil edilecek çalışmaların sayısı konusundaki literatür tartışmaları oldukça yaygındır. Koyuncu'nun (2022) ifadesine göre, bu sayı araştırmanın kapsamına ve sınırlılıklarına bağlı olarak değişebilir. Ancak, Çalık ve Sözbilir (2014) tarafından belirtildiği gibi, fazla sayıda çalışmanın dâhil edilmesi, yorum ve değerlendirmeyi sınırlayabilir. Bu noktada, Bondas ve Hall (2007), anlamlı ve geçerli bir sentez oluşturmak için genellikle 10-12 araştırmanın dâhil edilmesini önermiştir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla 15 bilimsel araştırmanın incelenmesi uygun görülmüştür. Bu sayı, hem araştırmanın geniş bir perspektife sahip olmasına katkı sağlayacak hem de sentezin derinliği ve kapsamı için uygun bir dengeyi temsil edecektir. Böyle bir derli toplu yaklaşım, meta-sentez çalışmalarının etkili bir şekilde planlanması ve yürütülmesi için temel bir çerçeve sunar. Araştırmacıların bu sayısal dengenin yanı sıra incelenecek çalışmaların niteliksel özelliklerine de dikkat etmeleri, meta-sentez çalışmasının güvenilirliği ve anlamı üzerinde olumlu bir etki sağlayabilir.

3.2. VERİ KAYNAKLARI VE VERİLERİN TOPLANMASI

Meta-sentez çalışmalarında veri toplama aşaması, alanyazındaki çeşitli araştırma raporlarının, makalelerin veya diğer bilimsel çalışmaların sistematik bir şekilde toplanması ve analiz edilmesini içerir. Bu aşama, araştırmacının belirli bir konuda daha kapsamlı bir anlayış elde etmek için mevcut bilgiyi sentezlemesinde olanak tanır.

Bu çalışmanın veri toplama aşamasında, Polat ve Ay'ın (2016, s.55) meta-sentez yöntemine dayalı olarak belirlediği adımlar titizlikle takip edilmiştir. Bu adımlar, araştırma sürecinin berrak ve sistematik bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla uygulanmıştır.

Adım 1: Araştırma sorularının belirlenmesi.

Adım 2: Çalışmanın konusuna uygun anahtar kelimeler belirlenip alanyazın taramasının yapılması.

Adım 3: Kaynakların sağlanması, gözden geçirilmesi, kimliklendirilmesi ve değerlendirilmesi.

Adım 4: Araştırmanın dâhil edilme ve hariç tutulma ölçütlerinin belirlenmesi ve değerlendirmeye alınacak çalışmaların seçilmesi.

Adım 5: Seçilen çalışmaların çözümlenmesi ile ortak temalar ve bu temalara ait alt temaların oluşturulması, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulması.

Adım 6: Temalar çerçevesinde elde edilen bulguların sentezlenerek çıkarımların yapılması.

Adım 7: Sürecin ve bulguların ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılması.

Öncelikle yukarıdaki önerilen maddeleri ilk adımı dikkate alarak çalışmanın araştırma sorusu belirlenmiştir. Çalışmanın odak noktasını ve sorularını belirlemek toplanacak verilerin odaklandığı alanları netleştirmek açısından kritik öneme sahiptir. Çalışma için belirlenen araştırma soruları aşağıda yer almaktadır:

1. Kazaklara yönelik Türkiye Türkçesi öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmaların betimsel özelliklerine göre dağılımı nasıl?

2. Kazaklara yönelik Türkçe öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmalarda öğrencilerin hangi sorunları ele alınmıştır?
3. Kazaklara yönelik Türkiye Türkçesi öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmalarda ortak olarak ele alınan sorunlar nelerdir?
4. Kazaklara yönelik Türkiye Türkçesi öğretimi/öğrenimi üzerine yapılan çalışmalarda önerilerin dağılımı nasıldır?

Çalışmanın bir sonraki aşaması; Kazak öğrencilerin Türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunları hakkında yapılmış olan çalışmaları belirlemek için anahtar kelimeler belirlenmiştir. Belirlenen anahtar kelimeler:

- Kazaklara Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi
- Kazaklara İkinci dil olarak Türkçe öğretimi
- Kazaklara Türkçe öğretimi
- Türk soylulara Türkçe öğretimi
- Kazakistanlı öğrencilerin Türkçe sorunları
- Kazakistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar

Meta-senteze dâhil edilecek çalışmalar belirlemek için yukarıda belirlenen anahtar kelimelerle Google Akademik, YÖK Ulusal Tez Merkezi, Academia, TÜBİTAK ULAKBİM, Dergipark, gibi önemli veri tabanlarından detaylı bir tarama gerçekleştirilmiştir. Elde edilen çalışmaların kaynakça bölümleri de incelenmiş ve bu kaynaklardan elde edilen veriler çalışmaya dâhil edilmiştir. Alanyazın taraması yapıldıktan sonra elde edilen çalışmaların tümünü okuma ve detaylı inceleme mümkün olmadığı için sadece başlıkları ve özet kısmı incelenmiştir.

Meta-sentez çalışması yapılması için ulaşma şekilleri açıklandıktan sonra çalışmaya dâhil edilip hariç tutulma kriterlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu kriterlerin belirlenmesi araştırma sürecinin ve doğru sonuçlara ulaşma açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma için belirlenen dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri aşağıda sıralanmıştır:

- Yabancı/İkinci dil olarak Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin sorunlarının konu edinmesi,

Bu kriter, çalışmanın odak noktasını belirlemek için kullanılır. Öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar, dil becerilerindeki zorluklar veya kültürel etkileşimde yaşadıkları güçlükler, çalışmanın ele aldığı başlıca konular arasında yer alır.

- Kazakistan Cumhuriyetinin bağımsızlık döneminden 1991’den 2023’e kadar olan çalışmalar olması,

Bu kriter, çalışmanın tarihsel çerçevesini belirler. Bağımsızlık sonrası dönemde yapılan çalışmaların incelenmesi, Kazakistan’ın eğitim sistemi ve dil politikalarındaki değişimleri anlamak için önemlidir.

- Erişime açık çalışmalar olması,

Erişime açık çalışmaların kullanılması, bilgiye daha geniş bir erişim sağlar ve çalışmanın daha şeffaf ve güvenilir olmasını sağlar. Bu kriter, literatür taramasında kullanılacak kaynakların seçimini belirler.

- Çalışmalarda amaç, yöntem, bulgular vb. başlıkların açıkça belirlenmesi.

Bu kriter, çalışmalardan elde edilecek bilgilerin anlaşılabilirliğini artırmayı amaçlar. Amaç, yöntem, bulgular ve sonuçlar gibi temel başlıkların açıkça belirtilmesi, meta-sentez sürecinde kullanılacak verilerin anlamını artırır ve çalışmanın bütünlüğünü sağlar.

Bu kriterler, meta-sentez çalışmasının odaklanacağı konuları sınırlayarak çalışmanın tutarlılığını ve anlamını artırır. Ayrıca, bu kriterler araştırma sürecini yönlendirmek ve araştırmacının hedeflenen bilgileri daha etkili bir şekilde toplamasına yardımcı olmak amacıyla belirlenmiştir.

3.2.1 Sentezlenecek Çalışmaların Temel Özellikleri

Araştırmacı tarafından belirtilmiş olan dâhil etme ve hariç tutma kriterleri esas alarak 15 çalışma dâhil edilmiştir. Söz konusu çalışmaların 10 tanesi araştırma makalesi, kitap bölümü veya tam yayımlanmış bildiri metni, diğer 5 tanesi ise yüksek lisans tezi olarak seçilmiştir. Aşağıda tabloda sentezlenecek çalışmaların özelliklerini detaylı bir şekilde betimleyen tablo verilmiştir.

Tablo 1. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların özellikleri

İNCELEME KODU	YAZAR	ÇALIŞMANIN BAŞLIĞI YAYIN YILI, YAYIN TÜRÜ	ÇALIŞMANIN ANA AMACI	ARAŞTIRMA MODELİ <i>a.</i> Yöntemi <i>b.</i> Örneklem grubu <i>c.</i> Veri toplama araçları <i>d.</i> Analizi	ÇALIŞMANIN ELE ALDIĞI SORUN
M1	Oğuzhan YILMAZ	Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakistanlıların Karşılaştıkları Sorunlar 2015 Araştırma Makalesi	Kazakistanlı öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenirken yaşadığı sıkıntıları dil becerilerine göre değerlendirmek.	<i>a.</i> Nitel desen (Tarama modeli) <i>b.</i> Süleyman Demirel Üniversiteden toplam 180 öğrenci <i>c.</i> Öğrencilerin yazdıkları metinler <i>d.</i> SPSS 15 programı	Dört Dil Becerisi Sorunları
M2	Erdem KUMSAR & İbrahim KAPLANKIRAN	Kazakların Türkiye Türkçesi Öğreniminde Yaptıkları Yanlışlıklar	Kazakların Türkiye Türkçesi öğreniminde yaptıkları yanlışlıklar ve	<i>a.</i> Nitel desen (Tarama modeli)	Alfabeden Kaynaklı Yanlışlıklar

		ve Bu Yanlışlıkların Düzeltilmesine Yönelik Öneriler. 2016 Araştırma Makalesi	bu yanlışlıkların düzeltilmesine yönelik öneriler sunmak.	b. Örneklem belirtilmemiştir c. Ödev ve sınav kağıtları d. İçerik Analizi	Yazmada Yapılan Yanlışlıklar Seslerin Telaffuzunda Yapılan Yanlışlıklar Yalancı Eşdeğerliklerde Yapılan Yanlışlıklar Eklerde Yapılan Yanlışlıklar Cümlelerde Yapılan Diğer Yanlışlıklar
M3	Cemal ÖZDEMİR & Mustafa ARSLAN	Kazak Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğrenirken Vokal	Kazak öğrenciler hangi vokal sesleri yazımında ve okunmasında ne tür	a. Nitel desen (Gözlem) b. Kazakistan'da Süleyman Demirel Üniversitesinde	Vokal Sesleri Sorunları

		seslerin Kullanımında Karşılaştıkları sorunlar 2017 Araştırma Makalesi	yanlışlar yapmaktalar ve bunların çözümü.	2016 – 2017 yılları arasında A2 seviyesinde Türkçe öğrenimi gören 77 Kazak öğrenci. c. 10 tane uygulama metni. d. İçerik analizi	
M4	Doç. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA, Öğr. Gör Perizat YERTAYEVNA & Öğr. Gör. Nurgül KALİYEVA	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Yaptıkları Diliçi ve Diller arası Yanlışlar 2017 Sempozyum bildirisi	Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin yaptıkları diliçi ve diller arası yanlışları belirlemek.	a. Nitel desen (İçerik analizi) b. Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen 7 öğrenci. c. Öğrencilerin yazdıkları metinler. d. İçerik analizi	Genel Sorunlar

M5	Cemal ÖZDEMİR & Mustafa ARSLAN	Öğretmen Görüşüne Göre Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kazan Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar 2018 Araştırma Makalesi	Kazakistan örneğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmak.	a. Karma yöntem b. Kazakistan'ın 5 farklı şehrinden yükseköğretim ve lise düzeyindeki eğitim kurumlarından 44 Türkiye Türkçesi öğretmeni. c. Anket d. Excel ve Rstudio programları	Genel Sorunlar
M6	Cemal ÖZDEMİR & Elif DERYA ÖZDEMİR	Suggestions for Problems Faced in Basic Language Skills by University Students Learning Turkish in Kazakhstan 2018 Araştırma Makalesi		a. Karma yöntem b. Kazakistan'da Süleyman Demiral Üniversitesinde Mühendislik Fakültesinde Türkçe öğrenen A2 dil seviyesine sahip 40 öğrenci c. Anket	Dört Dil Becerisi Sorunları

				d. İçerik analizi ve Frekans analizi	
M7	Cemal ÖZDEMİR	Yapım Ekleri ile İlgili Kazak Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar Tespiti 2019 Araştırma Makalesi	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin yazma becerisinde yapım ekleri ile ilgili yaptıkları yanlışları belirlemek.	a. Nitel desen (Belge Analizi) b. Kazakistan'da Süleyman Demirel Üniversitesinde 2016–2017 yılları arasında A2 seviyesinde Türkçe öğrenimi gören 77 Kazak öğrenci. c. 3 tane edebi metin. Dikte kağıtları d. İçerik analizi	Dilbilgisi Sorunları (Yapım Ekleri)
M8	Cemal ÖZDEMİR	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Ünsüz	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak öğrencilerin yazma	a. Nitel desen (Belge Analizi)	Ünsüz Harf Değişimleri

		Harf Değişimleri ile İlgili Yaşadıkları Sorunlar 2019 Araştırma Makalesi	becerisinde ünsüz harflerle ilgili yaşadıkları yanlışları belirlemek.	b. Kazakistan'da Süleyman Demirel Üniversitesinde 2016–2017 yılları arasında A2 seviyesinde Türkçe öğrenimi gören 77 Kazak öğrenci. c. 3 tane edebi metin. Dikte kağıtları d. İçerik analizi	
M9	Pınar ŞİMŞEK	Ana Dili Kazak Türkçesi Olan Öğrencilerin Türkçe Öğrenim Sürecinde Yazma Becerileri Sorunları 2023 Araştırma Makalesi	Ana dili Kazak Türkçesi olan öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenimi sürecinde, yazma becerisindeki durumu inceleyip geliştirmeye yönelik öneride bulunmak.	a. Nitel desen (Doküman incelemesi) b. Ana dili Kazakça olan Gazi TÖMER B1 B2 seviyesi öğrencileri. c. Yazma sınav kağıtları d. İçerik analizi	Yazma Sorunları
M10	Burak ÖZER	Kazak Türkçesi Konuşurlara Türkiye Türkçesinin Öğretimi	Kazakistan'da başlangıç ve temel kullanım seviyesi Türkiye	a. Nitel desen (Doküman incelemesi)	Yazma ve Konuşma Sorunları

		2023	Türkçesi öğretiminde öğrenenlerin yazma ve konuşma becerilerin geliştirmeye yönelik öneriler.	b. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi Türk Dili Hazırlık bölümündeki 250 öğrenci. c. Yazılı ve işitsel dokümanlar. d. İçerik analizi	
T1	Dursun DAĞAŞAN	Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan) Gelen Öğrencilerin Türkiye Türkçesi'nde İntibakta Karşılaştıkları Güçlükler 1994 Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'de eğitim alan Türk soylu (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan) öğrencilerin karşılaştığı sosyal ve dilsel zorlukları tespit etmek ve çözüm önerisi sunmak.		Psikolojik Faktörler Ekonomik Faktörler Pedagojik Faktörler (Fonetik sorunları, şive sorunları)

T2	Şükrü MENGİ	Kazakistan'dan Eğitim-Öğretim Maksudıyla Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Dil, Kültür ve Sosyal Çevredeki problemleri ve Çözüm önerileri. 1995 Yüksek Lisans Tezi	Kazakistanlı öğrencilerin, karşılaştıkları ve karşılaşmaları muhtemel olan problemleri belirleyip, bu problemlere yönelik çözüm teklifleri sunmak.		Genel ve Sosyal Sorunları
T3	Funda KINDIRA	Kazak Öğrencilerinde Türkiye Türkçesi Yanlışlıkları. 2003 Yüksek Lisans Tezi	Türkiye Türkçesi öğrenen Kazak öğrencilerinin yazım, ek, sözcük, cümlede anlam, cümlede yapı yanlışlıklarını tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak.	a. Nitel desen b. A.Ü TÖMER'de Türkçe öğrenen 150 Kazak öğrenci c. Kompozisyon kağıtları d. Tarama modeli	Yazma Becerisi Sorunları Dilbilgisi Sorunları Genel Sorunlar

T4	Nurbakhyt JARBOLD	Moğolistan'ın Bayan-Ölgii Bölgesindeki Kazak Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğrenirken Yaptıkları Yanlışların Dilbilgisi Açısından İncelenmesi 2012 Yüksek Lisans Tezi	Moğolistan'ın Bayan-Ölgii ilinde yaşayan ve Türk kolejinde öğrenim gören Kazak asıllı öğrencilerin, Türkiye Türkçesi öğrenirken yazılı anlatımda dilbilgisiyle ilgili yaptıkları yanlışları tespit etmek.	a. Nitel desen (Doküman incelemesi, Betimsel analiz) b. Moğolistan'ın Bayan-Ölgii ilindeki Moğol-Türk kolejinde 8, 9, 10 ve 11 sınıflarında okuyan 80 öğrenci. c. Yazılı anlatım çalışmaları d. İçerik analizi	Dilbilgisi Sorunları
T5	Arailym ARMAN	Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazak Öğrencilerin Sözcük Düzeyinde Yaptıkları Yanlışlar 2020 Yüksek Lisans Tezi	Türkiye Türkçesi öğrenen Kazak öğrencilerin sözcük düzeyinde yaptıkları yanlışları tespit etmek ve dilbilgisi açısından değerlendirmek.	a. Nitel desen () b. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi ve Türkiye'de eğitim alan Kazak öğrenciler. c. Sınav kağıtları ve görüşme formları	Genel Sorunlar

				d. İçerik analizi	
--	--	--	--	-------------------	--

3.3. VERİLERİN ANALİZİ

Bu çalışmada, elde edilen verilerin kapsamlı bir analizi gerçekleştirilmiştir. Thomas ve Harden'ın (2008) önerdiği veri analizi süreci titizlikle takip edilmiş ve üç aşamalı bir sentez yöntemiyle ele alınmıştır. Bu aşamalar şu şekilde sıralanabilir:

1. Serbest Satır-Satır Kodlama:

İlk aşamada, çalışmalardan elde edilen bulgular serbest kodlanmıştır. Her bir veri parçası, kendi içerisinde önemli unsurları ifade eden kodlarla etiketlenmiştir. Bu aşama, verilerin detaylı bir şekilde incelenmesini sağlamış ve temel noktaların belirlenmesine olanak tanımıştır.

2. Tanımlayıcı Temaların Oluşturulması:

Serbest kodlamaların ardından, bu kodlarla ilgili alanlara göre düzenlenerek “tanımlayıcı” temalar oluşturulmuştur. Bu temalar, benzer özelliklere sahip kodlamaların gruplandırılmasını sağlamıştır. Her temanın altında, belirli bir konu veya kavram kümesi bulunmaktadır.

3. Analitik Temaların Geliştirilmesi:

Tanımlayıcı temaların belirlenmesinin ardından, bir üst seviyede “analitik” temalar geliştirilmiştir. Bu aşamada, temalar arasındaki derinlemesine ilişkiler ve bağlantılar incelenerek daha geniş kapsamlı anlamlar çıkarılmıştır. Analitik temalar, çalışmanın özgün katkılarını ve derinlemesine anlamını ortaya koymak amacıyla oluşturulmuştur.

Kodlama işlemi yapıldıktan sonra, senteze dâhil edilen çalışmaların ortak ve alt temaları belirlenmiştir. Belirlenmiş olan ortak ve alt temalar Kazak öğrencilerin Yabancı/ İkinci dil olarak Türkçe öğretimi/öğrenimi üzerine yapılmış olan çalışmaların benzer ve farklı yönlerini belirleyecektir. Bu temalar aşağıda tabloda verilmektedir.

Tablo 2. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların ortak tema ve alt temaları

ORTAK TEMA	ALT TEMA

ÇALIŞMALARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	a. Çalışmanın Türü b. Yayınlandığı yıl c. Yayınlandığı yer
ÇALIŞMALARIN AMACI	
ÇALIŞMALARIN YÖNTEMİ	a. Araştırma deseni b. Veri toplama yöntemi c. Veri analizi d. Örneklemi
ÇALIŞMALARDA ELE ALINAN SORUNLAR	a. Genel Kapsamdaki Sorunlar b. Dilbilgisi Sorunları c. Dört Temel Beceri Sorunları
ARAŞTIRMADA VARILAN SONUÇLAR	
ÇALIŞMALARDA SORUNLARA YÖNELİK YÖNELİK ÖNERİLER	
ÇALIŞMALARDA TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE EKSİKLER	
ELE ALINAN ÖĞRENİCİ SORUNLARININ ORTAK VE FARKLI NOKTALARI	a. Alfabe Farkından Kaynaklanan Sorunları b. Ana Dilin Etkisiyle Yapılan Olumsuz Aktarım c. Dil Yapısından Dolayı Yanlışlıklar

Bu sentez süreci, elde edilen verilerin sadece tanımlayıcı değil aynı zamanda analitik bir bakış açısıyla incelenmesini sağlamıştır. Bu yöntem, çalışmaların ötesine geçerek daha geniş bir perspektif sunmaktadır, böylece elde edilen bulguların derinlemesine anlaşılmasını ve yapısal bir çerçeve içinde değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.

3.4. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK

Geçerlilik ve güvenilirlik, araştırma metodolojisinde, özellikle de araştırma bulgularının kalitesinin ve doğruluğunun sağlanmasında önemli kavramlardır. Geçerlilik, bir çalışmanın değerlendirmeyi amaçladığı kavram veya olgunun özünü etkili bir şekilde ölçme derecesini belirler. Araştırmacılar, bu doğruluk düzeyini sağlamak için belirli stratejiler kullanırlar. Özellikle Yıldırım ve Şimşek'in (2021) vurguladığı gibi, kontrol edilebilme kavramı bu stratejilerden biridir. Bu strateji, araştırma sorularının doğru bir şekilde ele alındığından ve toplanan verilerin araştırma hedefleriyle uyumlu olduğundan emin olmayı amaçlar.

Bu süreçte çalışmanın geçerlik güvenirliğin sağlamak için Yıldırım ve Şimşek'in (2021, s. 289-295) geliştiren stratejilerden yararlanılmıştır.

Ancak, verileri tek seferde mükemmel bir şekilde kodlamak her zaman mümkün değildir, çünkü bu karmaşık bir süreçtir ve hataların oluşma riski vardır (Saldana, 2019). Bu nedenle, bir çalışmada kodlama güvenirliğini sağlamak için belirli adımlar atılır. Bu çalışmada, meta-senteze dâhil edilen çalışmalar, araştırmacı tarafından uzun süre boyunca dikkatlice incelenmiş ve birden fazla kez kodlanmıştır. Ayrıca, kodlama güvenirliğini artırmak için çalışmalar genellikle bağımsız bir araştırmacı tarafından da yeniden kodlanmalıdır. Dolayısıyla, araştırmanın güvenirliğini sağlamak için farklı uzman tarafından kodlama yapılmıştır. Bu yaklaşımlar, çalışmanın geçerliliğini ve güvenirliğini artırarak, elde edilen sonuçların daha sağlam ve güvenilir olmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşımları takip etmek için çalışmaların kodlaması için Krippendorff'ın (2011) geliştirdiği formülden yararlanılmıştır.

4. BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

Yukarıda belirtildiği gibi, bu meta-senteze on beş çalışma dâhil edilmiştir. Bu bölümde, çalışmalar farklı temalara göre gruplandırılmış ve veriler tablolarda sunulmuştur. Bu gruplandırma ve tablolarda sunulan veriler, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorluklar üzerine yapılan araştırmaların çeşitli yönlerini analiz ederek ve sonuçları karşılaştırarak yorumlar yapılmıştır.

4.1. META-SENTEZE DÂHİL EDİLEN ÇALIŞMALARIN BETİMSSEL ÖZELLİKLERİ

4.1.1. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Tarihlerine Göre Dağılımı

Tablo 3. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların yayın tarihlerine göre dağılımı verileri

No	YAYIM YILI	ÇALIŞMA KODU
1	1994	T ₁
2	1995	T ₂
3	2003	T ₃
4	2012	T ₄
5	2020	T ₅

6	2015	M ₁
7	2016	M ₂
8	2017	M ₃ , M ₄
9	2018	M ₅ , M ₆
10	2019	M ₇ , M ₈
11	2023	M ₉ , M ₁₀

Verilerden anlaşıldığı üzere, Kazak öğrencilerin Türkçe sorunlarına yönelik çalışmaların 2015 yılından sonra belirgin bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Ancak, bu alandaki ilk çalışma 1994 yılında gerçekleştirilmiştir ve sonraki çalışma ise 1995 yılında yapılmıştır. 1995 ile 2015 yılları arasında ise belirgin bir boşluk olduğu görülmektedir. Bu boşluk, Kazakistan'ın 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesiyle başlayan süreçten itibaren ve 2023 yılına kadar yapılan çalışmaları gözden geçirmenin, dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerinden uygulanması sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu dönemdeki araştırma eksikliği, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecindeki zorluklarını anlamak ve çözüm önerileri geliştirmek adına yapılan araştırmalara yeni bir bakış açısı getirmeyi gerektirebilir.

4.1.2. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Kategorilerine Göre Dağılımı

Tablo 4. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların yayın kategorilerine göre dağılımının verileri

NO	YAYIN TÜRÜ	ÇALIŞMA KODU
1	Yüksek Lisan Tezi	T ₁ T ₂ , T ₃ , T ₄ , T ₅
2	Araştırma Makalesi	M ₁ , M ₃ , M ₄ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₈ , M ₉
3	Bildiri Tam Metni	M ₂
4	Kitap Bölümü	M ₁₀

Tablo analizi, meta-senteze dâhil edilen çalışmaların çoğunluğunu araştırma makalelerinin oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu makalelerin yanı sıra, yüksek lisans tezleri de önemli bir kısmı temsil etmektedir. Kazak öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili yapılan çalışmalardan bazıları ise bildiri metinleri ve kitap bölümleri şeklinde görülmektedir. Bu bulgular, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorluklar üzerine yapılan araştırmalarda çeşitli akademik kaynakların kullanıldığını göstermektedir.

4.1.3. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayınlandığı Yere Göre Dağılımı

Tablo 5. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların yayınlandığı yere göre dağılımı verileri

NO	ENSTİTÜ/DERGİ	ÇALIŞMA KODU
----	---------------	--------------

1	Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi	M ₁
2	Diyalektolog – Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi	M ₂
3	Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi	M ₃
4	IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu (bildiri tam metni)	M ₄
5	İdil Sanat ve Dil Dergisi	M ₅
6	Eorupen Journal of Contemporary Education	M ₆
7	Alatoo Academic Studies	M ₇
8	Journal of Research in Turkic Languages	M ₈
9	Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi	M ₉
10	Türk Dillilere Türkiye Türkçesinin Öğretimi (kitap bölümü tam metin)	M ₁₀
11	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	T ₁ , T ₂ , T ₃
12	Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü	T ₄

13	Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	T ₅
----	---	----------------

Tablo incelendiğinde, çalışmaların çoğunun Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yayınlandığı belirlenmiştir. Diğer dâhil edilmiş tez çalışmalarına bakıldığında ise, Kazak uyruklu öğrenciler tarafından hazırlanmış ve Türkiye'deki üniversitelerde yayınlanmış tezlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Meta-senteze dâhil edilmiş çalışmaların önemli bir kısmını oluşturan araştırma makalelerinde ise, yayın dağılımında farklılıklar gözlenmektedir. Dergilerde birden fazla yayımlanan araştırma makalesine rastlanmamıştır.

Meta-senteze dâhil edilen araştırma makalelerinin çoğunun Türkiye'de yayımlandığı gözlemlenmektedir. Bu dergiler arasında Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Diyalektolog – Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, İdil Sanat ve Dil Dergisi ve Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergileri bulunmaktadır. Diğer taraftan, yurt dışında yayımlanan dergiler arasında "Eorupaeen Journal of Contemporary Education", "Alatoo Academic Studies" ve "Journal of Research in Turkic Languages" öne çıkmaktadır.

Türkiye dışında yayımlanan makalelerin, genellikle yurt dışında görev alan Türk araştırmacılar tarafından kaleme alındığı gözlemlenmektedir. Araştırma makalelerinin sadece bir tanesinin Kazak uyruklu araştırmacıların çalışmalarının V. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumunda yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu durumda, ana dili Kazak Türkçesi olan araştırmacıların, avantajlı konumda olmalarına rağmen, çalışmalarının Türk araştırmacılarla kıyasla daha az olduğu görülmektedir. Diğer bir çalışma ise makale formatında hazırlanan Türkiye'de yayımlanan kitap bölümüdür. Tüm bu araştırma makalelerine, DergiPark Akademik platformu aracılığıyla erişim sağlanmaktadır.

4.1.4. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örneklemine Göre Dağılımı

Tablo 6. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların örneklemine göre dağılımı

NO	ÖRNEKLEM GRUBU	ÇALIŞMA KODU
1	Türkiye	M ₉ , T ₁ , T ₂ , T ₃
2	Türkiye Dışı	M ₁ , M ₃ , M ₄ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₈ , M ₁₀ , T ₄ , T ₅
3	Örneklem belirtilmemiş	M ₂

Tablodaki veriler, çalışmaların çoğunlukla Türkiye'de değil, Kazakistan ve Moğolistan gibi ülkelerde Türkçe öğrenen öğrenci gruplarıyla yapıldığını göstermektedir. Örneklemi belirtilmemiş olan çalışmanın varlığı (M₂), çalışmanın Türkiye'de veya Türkiye dışında eğitim alan öğrencilere hitap ettiğinin anlaşılmasını zorlaştırabilir. Türkiye dışında yapılan çalışmalarda, özellikle Kazak Türk üniversitelerinde eğitim alan öğrencilerin tercih edildiği görülmektedir.

Türkiye'de eğitim almak üzere gelen ve TÖMER gibi kurumlarda Türkçe dersleri alan Kazak uyruklu öğrencilerin sayısı oldukça fazladır. Bu durum, Türkiye'deki Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin üzerinde yapılan çalışmaların sayısının az olmasının dikkat çekici olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, araştırmaların daha geniş bir örneklemle yapılması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Özellikle Türkiye'deki Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları ve elde ettikleri başarıları daha kapsamlı bir şekilde inceleyecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

4.2. META- SENTEZE DÂHİL EDİLEN ÇALIŞMALARDA KULLANILAN YÖNTEMLER

Bu bölümde meta-sentez çerçevesinde incelenecek çalışmaların yöntemi, araştırma desenleri, veri toplama yöntemi, veri analizi yöntemi öğrenici sorunlarıyla ilgili genel bilgiler verilecektir.

4.2.1. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Araştırma Yöntemleri

Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sorunlarına odaklanan araştırmaların incelenmesi sonucunda, çoğunluğunun nitel araştırma deseni benimsediği gözlemlenmiştir. Bu çalışmada, yöntem bölümünde belirtildiği gibi, dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerine göre nicel desenli araştırmalar genellikle hariç tutulmuştur. Ancak, alanyazın taramasında ve meta-senteze dâhil edilen çalışmalara bakıldığında, karma desende yürütülen çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir.

Tablo 7. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların araştırma yöntemleri verileri

NO	ARAŞTIRMA DESENİ	ÇALIŞMA KODU
1	Nitel Desen	M ₁ , M ₂ , M ₃ , M ₄ , M ₇ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄ , T ₅
2	Nicel Desen	-
3	Karma Desen	M ₅ , M ₆

Analiz sonuçlarına göre, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme zorluklarına odaklanan araştırmalarda, nitel desenin en yaygın tercih edilen araştırma yöntemi olduğu belirlenmiştir. Ancak, karma desende yürütülen çalışmaların sayısının sınırlı olduğu ve nicel desen odaklı araştırmaların bulunmadığı gözlenmiştir. Ayrıca, meta-senteze dâhil

edilen bazı çalışmalarda (T_1 , T_2) araştırma deseninin belirlenmediği tespit edilmiştir. Bu durum, meta-senteze dâhil edilen bu çalışmaların alanyazındaki en eski ve ilk tezler olması nedeniyle kaynaklanmaktadır. Yöntem kısmının belirtilmemesine rağmen, bu çalışmaların veri zenginliği ve zaman içindeki değişimleri anlamak açısından önemli olduğu düşünülmüştür.

Genel olarak, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sorunlarına ilişkin araştırmalarda, nitel araştırma deseninin baskın olduğu ancak nicel ve karma desene yürütülen çalışmaların eksik olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgular, ileriki araştırmalarda farklı yöntemlerin kullanılmasının ve bu alanda daha kapsamlı çalışmaların yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Nicel yöntemler, genelleme yapabilme ve objektif, ölçülebilir sonuçlar elde etme imkânı sunduğu için tercih edilir. Bu sebeple, öğrencilerin dil öğrenimi sürecinde karşılaşılan sorunları geniş örneklem gruplarıyla çalışarak verilerden genellemeler yapmaya olanak tanır. Araştırmalarda hipotezlerin test edilmesi ve istatistiksel analizlerin elde edilmesi için nicel yöntemlerin daha çok tercih edilmesi beklenen bir sonuçtur.

4.2.2. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Veri Toplama Yöntemlerine Göre Dağılımı

Tablo 8. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların veri toplama yöntemlerine göre dağılımı

NO	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	ÇALIŞMA KODU
1	Öğrencilerin Yazılı Anlatımları	M_1, M_4, M_{10}, T_4
2	Öğrencilerin Ödevleri	M_2
3	Öğrencilerin Sınav Kağıtları	M_2, M_9, T_5

4	Metin	M ₃
5	Anket	M ₅ , M ₆
6	Dikte kağıtları	M ₇ , M ₈
7	Ses kaydı	M ₁₀
8	Kompozisyon	T ₃
9	Görüşme	T ₅

Tablo 8’da görüldüğü üzere öğrencilerin yazılı anlatımları, öğrencilerin ödevleri, öğrencilerin sınav kağıtları, metin, anket, dikte kağıtları, ses kaydı, kompozisyon, görüşme formu ile toplamda 9 farklı veri toplama yönteminin kullandığı görülmekte. En çok tercih edilen veri toplama araçlarından ise öğrencilerin yazılı anlatımlarına (M₁, M₄, M₁₀, T₄) ve öğrencilerin sınav (M₂, M₉, T₅) kağıtlarına başvurulmuştur.

Meta-senteze dâhil edilen yüksek lisans tezlerinde ise öğrencilerin yazılı anlatımları, öğrencilerin sınav kağıtları, kompozisyon kağıtları ve görüşme formları gibi araçlar tercih edilmiştir. Ancak, belirli iki tezde veri toplama yöntemi belirtilmemiştir. Genel olarak, yapılan tez incelemesinde, alanyazındaki ilk iki tezin öğrencilerin sınav kağıtlarından elde edilen verilere dayandığı anlaşılmaktadır. Bu tezlerin odak noktası Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme zorluklarıdır. Bu bağlamda, daha etkili sonuçlar elde etmek için öğrencilerin yazılı belgelerinin analiz edilmesinin en verimli yol olabileceği öne sürülebilir. Bu yaklaşım, çarpıcı görüşler ve veriler elde etmek için en uygun olanakları sunabilir.

4.2.3. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Veri Analizi Yöntemine Göre Dağılımı

Senteze dâhil edilen çalışmaların yöntem bakımında en önemli bilgiler araştırmacıların kullandığı veri analizi yönetimidir. Özdemir'in (2010, s. 328) belirttiği gibi “nitel analiz yapan araştırmacı, alandan toplamış olduğu verilerden hareket ederek bu veriler içerisinde saklı duran bilgiyi keşfetmeye ve ortaya çıkartmaya çabalamaktadır”.

Tablo 9. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların veri analizi yöntemine göre dağılımı

No	VERİ ANALİZİ YÖNTEMLERİ	ÇALIŞMA KODU
1	SPSS 15 programı Excel Rstudio	M ₁
2	Tarama Yöntemi	M ₂ , T ₃
3	İçerik Analizi	M ₃ , M ₄ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₄ , T ₅
4	Frekans ve Yüzdelik	M ₆

Tabloda verildiği üzere çalışmaların veri analizi için çoğunluğu “içerik analizi” tercih etmiştir. Sınıflandırma programları ve tarama yöntemi yanı sıra frekans ve yüzdelik değerlendirmeler kullanılmıştır. İçerik analizinin büyük oranda tercih edilmesi içerik analizinin tümdengelimci bir yol takip etmesidir (Özdemir, 2010). İçerik analizinin tercih edilmesi öğrenici sorunlarının bir noktada birleştirilerek değerlendirmede sinde önemli rol oynamaktadır.

4.2.4. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Ele Alınan Öğrenici Sorunlarına Göre Dağılımı

Yukarıda bahsedildiği gibi bu çalışmanın amacı, Kazakların Türkçe öğrenimi sürecindeki sorunlarını tespit etmek, ortak ve farklı yönlerini bir araya getirmektir. Dolayısıyla, çalışmada yer alan araştırmaların öğrenici sorunlarını hangi konu ve başlıkta ele aldığı önemlidir. Bu nedenle, aşağıda çalışmalarda hangi temalarda öğrenici sorunlarını ele aldığı verilmektedir.

Tablo 10. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların ele alınan öğrenici sorunlarına göre dağılımı

NO	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU
1	Okuma Sorunları	M ₁ , M ₆
2	Konuşma/Sesletim Sorunları	M ₁ , M ₂ , M ₃ , M ₆ , M ₁₀ , T ₁
3	Yazma Sorunları	M ₁ M ₂ , M ₆ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃
4	Dilbilgisi Sorunları	M ₂ , M ₇ , T ₃ , T ₄
5	Genel Sorunlar	M ₂ , M ₄ , M ₅ , M ₈ , T ₁ , T ₂ , T ₃ , T ₅

Verilen verilere göre, öğrenici sorunları beş ana başlık altında sınıflandırılmıştır: okuma becerisi, konuşma-dinleme becerisi, yazma becerisi, dilbilgisi ve genel sorunlar. İncelenen çalışmalarda dikkat çeken bir nokta, araştırmacıların tek bir çalışmada birden fazla temada öğrenici sorunlarına odaklanması olmuştur. Bu, öğrenici sorunlarının karmaşıklığını ve kapsamlılığını vurgulamaktadır. Örneğin: M₂'de hem dilbilgisinde

karşılaştıkları sorunlar hem konuşma becerisi, yazma becerisinde karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Dolayısıyla, okuma sorunları 2 çalışmada, konuşmada karşılaşılan sorunlar 6 çalışmada, dilbilgisi ile ilgili güçlükler 4 çalışmada ve diğer konularda karşılaşılan genel sorunlar ise 8 çalışmada ele alınmıştır.

4.2.5. Meta-Senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örneklemi 2

Tablo 11. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların örnekleme 2

No	ÖRNEKLEM	ÇALIŞMA KODU
1	Ankara Üniversitesi TÖMER	T ₃
2	Gazi Üniversitesi TÖMER	M ₉ , T ₁ , T ₂ ,
3	Hoca Ahmet Yesevi Kazak Türk Üniversitesi	M ₁₀ , T ₅
4	Süleyman Demirel Üniversitesi	M ₁ , M ₃ , M ₆ , M ₇ , M ₈ ,
5	Kazak Kızlar Pedagoji Üniversitesi	M ₄
6	Moğol- Türk Koleji	T ₄
7	Diğer	M ₅

Çalışmalar incelendiğinde örneklem grubun iki farklı şekilde incelemek uygun görülmüştür. Tabloda verilen veriler öğrencilerin Türkçe öğretim aldığı kurumlara göre

dağılım sergilemekte. Örneklem grupları incelendiğinde, çalışmanın büyük bir kısmının (M₂, M₃, M₆, M₇, M₈) örneklem grubunu Kazakistan'ın Kaskelen şehrinde bulunan Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Türkçe hazırlık programlarında eğitim gören öğrenciler oluştururken, ikinci bir kısmının (M₉, T₁, T₂) örneklemini Gazi Üniversitesi TÖMER'de Türkçe hazırlık okuyan Kazak öğrencileri oluşturmuştur. Dolayısıyla, Türkiye'de Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin sayısı fazla olsa da onlara yönelik yapılan araştırmaların eksikliği göze çarpmaktadır. Diğerleri olarak bölümde ise Türkiye'ye eğitim amaçlı gelen, sadece bir eğitim kurumunda Türkçe öğrenen değil, Ankara'da bulunan tüm TÖMER'leri kapsadığı görülmektedir. Son olarak çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımı eşit bir şekilde olduğu tespit edilmiştir.

4.3. META-SENTEZE DÂHİL EDİLEN ÇALIŞMALARIN BULGU VE YORUMLARI

Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenimi sorunları yukarıda bahsedildiği gibi dört temel dil becerisi, dilbilgisi ve genel sorunlar kategorisinde değerlendirilmiştir. Çalışmada yer alan dilbilgisi ve genel sorunlar başlıkları kendi içinde birkaç alt başlığa alınarak sentezlenmiştir. Tablolarda öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar sınıflandırılarak ve araştırmacıların bu sorunları nasıl ele aldıkları örneklerle gösterilecektir. Meta-senteze dâhil edilen çalışmalar incelendiğinde dilbilgisi alanındaki öğrenci sorunlarının önemli ölçüde vurgulandığını göstermektedir. Öğrencilerin dilbilgisi açısından yaşadıkları sorunlar, genellikle sıkça araştırılmış ve belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. Ancak, diğer sorunlar eşit bir şekilde dağılmamaktadır ve bu konuda daha az araştırma yapılmıştır.

4.3.1. Okuma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar

Öğrencilerin beceri üzerinden bakıldığında en az sorun yaşadığı beceri okuma becerisi olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar bakıldığında öğrenci sorunlarının başında Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesinin farklı alfabe kullanımından kaynaklanan sorunların geldiği görülmektedir. Diğer sorunlar dizininde söz varlığının yetersiz olması, telaffuz sorunları, okuma materyallerinin yetersiz olması olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 12. Okuma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar

No	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU
1	Söz varlığı zayıflığı	M ₁ , M ₅ , M ₆
2	Alfabe Sorunları	M ₁ , M ₅
3	Dilbilgisi Eksikliği Sorunları	M ₁ , M ₆
4	Cümle Uzunluğu Sorunları	M ₁ , M ₅
5	Okuma Materyallerinin Yetersizliği	M ₁ , M ₆
6	Fonetik Sorunlar	
7	Okuma pratiği eksikliği	M ₁ , M ₅

Meta-sentez kapsamında öğrencilerin söz varlığı zayıflığı, alfabeden kaynaklanan sorunlar, dilbilgisi eksikliği sorunları, cümle uzunluğu sorunları, okuma materyallerinin yetersizliği, fonetik sorunlar, okuma pratiği eksikliği başlıkları altında ortak bulgular tespit edilmiştir. Bir sonraki tabloda gösterilmiş örneklerden anlaşıldığı üzere Kazak Türkçesi hala Kiril alfabesini kullanmaya devam ettiğinden öğrenciler ana dilinde bulunmayan harfleri tanımakta güçlük çekmektedir. Türkiye’de eğitim gören öğrencilerin okuma materyallerine erişim imkânının Kazakistan’da Türkçe öğrenen öğrencilere göre daha çok olması söz konusudur. Dolayısıyla, Kazakistan eğitim kurumlarında okuma metinlerinin ders kitaplarıyla sınırlı kalması ve ek okuma

materyallerinin olmaması öğrencilere okuma sorunları yaratmaktadır. İncelenen çalışmalarda araştırmacıların diğer sorunları dilbilgisi yapılarında, cümle öğelerinde ve sözcük türlerinde: isim tamlaması, ekler, birleşik cümle, kesik cümle, bağlaçlar, kalıp ifadeler olarak ele aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 13. Okuma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar Örnekleri

No	SORUN ÖRNEĞİ	ÇALIŞMA KODU
1	“Alfabeler farklı olduğu için harfleri tanımakta güçlük çekiyorum.”	M ₁
2	“İlgi çekici okuma materyalleri kullanılmamakta”	M ₆
3	“Kazak öğrencilerin okuma ve yazmada sıklıkla hata yaptıkları vokal ve konsonantlar v, ğ, i, ü, h, ç, ş, e, c, ı, t sesleri ve onların sembolleri olduğu belirlenmiştir.”	M ₅
4	Okumak için derslerde yeterince vakit ayrılmıyor.	M ₁ , M ₅

4.3.2. Konuşma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar

Konuşmanın dil öğrenimi ve iletişimdeki temel rolü inkâr edilemez. Konuşma becerisinin geliştirilmesi ve kazanılması için dilbilgisi ve telaffuzun iyi derecede bilmek gerekir. Bununla beraber, öğrenilenlerin hepsinin birbiriyle bağlantılı olarak öğretilmesi esastır. Ancak, dil öğretim pratiğinden görüldüğü gibi önce dilbilgisi ve konuşma becerisi kazandırılıp sonra telaffuz yanlışlarını gidermeye çalışmak doğru bir yol değildir. Kazak öğrencilerinin Türkçe öğreniminde konuşma becerisinde yaşadığı sorunlarının başında telaffuz problemi görülmektedir.

Tablo 14. Konuşma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar

No	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU
1	Söz varlığı zayıflığı	M ₁ , M ₆
2	Telaffuz Sorunları	M ₁
3	Dilbilgisi Eksikliği Sorunları	M ₁ , M ₆
4	Olumsuz Aktarım Sorunları	M ₁ , M ₁₀
5	Konuşma Pratiğinin yetersizliği	M ₁ , M ₆
6	Fonetik Sorunlar	M ₃
7	Rusçanın Etkisiyle yapılan yanlışlar	M ₁₀
8	Yalancı Eş Değer Sözcükler	M ₁₀
9	Yanlış Konuşmaları Düzeltmemek	M ₆

Tablo 14’te görüldüğü üzere meta-senteze dâhil edilmiş çalışmalardan konuşma becerisi sorunları M₁, M₃, M₅, M₁₀ kodlu makalelerde ele alınmaktadır. M₁ kodlu çalışmada dil kurallarına ilişkin yapılan yanlışları zaman ifadelerini karıştırma, kurallı cümle

kuramama, devrik cümle kurma, uzun cümle kuramama olarak belirtmiştir. Söz varlığının zayıf olması, konuşma pratiğinin yetersiz olması ve ana dilinden yapılan olumsuz aktarımlar çalışmaların değerlendirdiği ortak sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir öğrenci sorunu ise öğrencilerin Rusça etkisiyle yaptığı yanlışlardır. Daha önce bahsedildiği üzere Kazak öğrencilerin ikinci dil olarak Rusça öğrenmesi ve günlük hayatta sıkça kullanması Türkçe öğrenimi esnasında olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Ana dilinden kaynaklanan bu olumsuz aktarım, öğrencilerin karşılaştığı önemli bir zorluk olarak öne çıkmaktadır. Araştırmada dikkat çeken bir bulgu ise M₁, M₁₀ kodlu çalışmalarda Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesinin benzer yapıya sahip olması ve ortak sözcüklerin sayıca çok olmasının sorun yarattığından bahsedilmektedir. Sözcüklerin olumsuz aktarımından kaynaklanan diğer bir sorun yalancı eş değerlik olarak M₁₀ kodlu çalışmada belirtilmektedir. Kazakçada halk, milliyet anlamına gelen “el” sözcüğü Türkiye Türkçesinde ise kolun bir bölümü de diğer anlamları taşıdığını örnek göstermektedir. Bu sorunların yanı sıra öğretici yeterliliklerine atfedilen konuşma çalışmalarına başlamadan önce hazırlık çalışmaların yapılmamasından kaynaklanan öğrencinin konuşma esnasında kaygı ve kendini yeterli hissetmeme konusunda sorunlar yaşattığı belirtilmektedir.

4.3.3. Yazma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar

Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların arasında yazma becerisinin en çok araştırılan konu olduğunu tespit edilmiştir. Bu becerinin üzerinde diğer becerilere göre daha çok durulması Kazak öğrencilerinin en çok yazma becerisinde sorun yaşadıklarını göstermektedir. Ancak, Türkçe öğreniminde yazma becerisinde yaşanan sorunlar sadece Kazak öğrencileriyle sınırlı değildir. 2021 yılında Oyar tarafından gerçekleştirilen uluslararası öğrencilerin Türkçe üzerine yapılan meta-sentez çalışması, uluslararası öğrencilerin en çok yazma becerisinde zorluk çektikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, Türkçe öğreniminde yazma becerisinin evrensel bir zorluk olduğunu ve öğrencilerin bu alanda desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 15. Yazma Becerisinde Karşılaşılan Sorunlar

No	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU
1	Alfabe Sorunları	M ₁ , M ₅ , M ₉ , M ₁₀ , T ₁ , T ₃
2	Söz Varlığı Zayıflığı	M ₁ , M ₅ , M ₉
3	Dilbilgisi Sorunları	M ₁ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
4	Olumsuz Aktarım Sorunları	M ₁ , M ₅ , M ₇ , M ₈ , M ₁₀ , T ₃
5	Yazım Kuralları ve Noktalama Sorunları	M ₁ , T ₄
6	Ses Uyumu ve Değişimi Sorunları	M ₃ , M ₅ , M ₈
7	Geri Bildirim Vermeme	M ₁
8	Diliçi ve Diller Arası Yanlışlar	M ₄
9	Yazma Patriğinin Olmaması	M ₅ , M ₆ , M ₉
10	Yaratıcı Düşünce Yetersizliği	M ₉

11	Örnek materyallerin verilmemesi	M ₁ , M ₉
12	Ruşanın Etkisi	M ₈ , M ₁₀
13	Konuşmanın Etkisiyle Yapılan Yanlışlar	T ₃

Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların incelenmesi sonucunda, yazma becerisinde karşılaşılan sorunlar 13 farklı başlık altında sıralanmıştır, bu başlıklar Tablo 15'de belirtildiği gibidir. Bu çalışmalarda ortak olarak ele alınan sorunların diğer becerilerle kıyaslandığında sayıca daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Dilbilgisi etkisinin yazım hatalarına neden olduğu, özellikle M₁, M₅, M₆, M₇, M₉, M₁₀, T₃, T₄ kodlu çalışmalarda ele alınmıştır. Bu hatalar arasında en sık karşılaşılanlar ise ad durum ekleri, kişi ekleri, iyelik ekleri, zaman çekim ekleri, yardımcı fiiller, fiilimsi, cümle dizimi-bağlam ve anlam hatalarıdır. Çalışmalar, yazma becerisinde dilbilgisi hatalarının ayrıntılı olarak incelendiğini ve özellikle gereksiz ek yazımı, yanlış ek yazımı ve eksik ek kullanımı gibi konuların ele alındığını göstermektedir. Bu tür incelemeler, yazılı iletişimde dilbilgisi kurallarına uyumun önemini vurgulamakta ve öğrencilerin bu tür hataları azaltmaya odaklanmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. M₁, M₅, M₇, M₈, M₁₀, T₃ kodlu altı çalışmada, öğrencilerin ana dili ile hedef dili arasındaki benzerliklerden kaynaklanan olumsuz aktarımlar yaptıklarını ve bu durumun yazma becerisinde karşılaşılan sorunların önde gelen nedenlerinden biri olduğunu belirlenmiştir. Bu çalışmalarda ortak olarak, özellikle dilbilgisi ve kelime kullanımı gibi alanlarda, öğrencilerin ana dilinden kaynaklanan alışkanlıkların yeni bir dil öğrenirken yanlışlarla sonuçlanabileceğini göstermektedir. Alfabe farklılığının yazma becerisinde karşılaşılan sorunlar arasında büyük bir rol oynadığı M₁, M₅, M₉, M₁₀, T₁, T₃ kodlu çalışmaların bulgularından tespit edilmiştir. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların genelinde alfabe farklılığından ortaya çıkan sorunlara değinilmiştir. Çalışmaların bulguları incelendiğinde Kiril alfabesinde olup Türkçede olmayan harflerin aktarılmaya çalışıldığı, harfleri yanlış yazımı, Türkçe ve Kazakça arasındaki harf değişimleri vb. sorunların ortak bulgular olduğu saptanmıştır.

M₃, M₅, M₈ kodlu çalışmalarda ise Yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerini örneklem alan çalışmalar, bu çalışmalarda ses uyumu ve değişimlerinin dil öğrenimine etkisi detaylı bir şekilde verilmiştir. Tablo incelendiğinde araştırmacıların yazma becerisiyle ilgili ortak bir fikrin olduğu görülmektedir. Diğer bulgulara bakıldığında üç çalışma yazma pratiğinin yetersiz olması, iki çalışma örnek materyallerin verilmemesi, iki çalışma Rusçanın etkisi, iki çalışma yazım kuralları ve noktalama, bir çalışma geri bildirim, bir çalışma yaratıcı düşünce yetersizliği, bir çalışma dil içi ve diller arası yanlışlar ve konuşmanın yazma becerisine etkisinden kaynaklanan sorunlar tespit edilmiştir.

4.3.4. Dilbilgisi Öğretiminde/Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar

Dilbilgisini, bireylerin kendilerini ifade etme ve sunma süreçlerinde kullanabilecekleri bir araç olarak kabul etmek, dilbilgisi öğretimi konusunda esnekliğin önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, dilbilgisinin sadece katı kuralların ezberlenmesi ve uygulanması gereken bir yapı olmadığını, aksine iletişimde etkili bir araç olarak kullanılabileceğini öne sürmektedir. Dilbilgisi öğretiminde bu esnek yaklaşım, öğrencilerin dilbilgisini sadece kuralları anlamakla kalmayıp aynı zamanda onu etkili bir şekilde kullanmalarını ve iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlar. Bu da dilbilgisi öğretiminde öğrenci odaklı ve iletişime dayalı bir yaklaşımın benimsenmesini teşvik eder. Bu tez çalışmasının kuramsal çerçeve bölümünde belirtildiği gibi, Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinin aynı dil ailesine mensup olmaları ve benzer yapıya sahip olmaları söz konusu olsa da Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde dilin benzer ve farklı yanlarından kaynaklanan dilbilgisi hataları yaşadığı gözlemlenmiştir. Meta-senteze dâhil edilen çalışmalardan ağırlıklı olarak yüksek lisans tezlerinde dilbilgisi sorunları incelenmiştir. T₃ kodlu yüksek lisans tezi dilbilgisini genel anlamda, T₄ Moğolistan'daki Kazak öğrencilerin yazılı anlatım yanlışlarını dilbilgisi açısından, T₅ sözcük düzeyindeki yanlışları incelemiştir. Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların dilbilgisi yanlışlarını tespit eden çalışmalar tabloda sıralanmıştır.

Tablo 16. Dilbilgisi Öğretiminde/Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar

NO	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU

1	Ses Bilgisinde Karşılaşılan Sorunlar	M ₃ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄ , T ₅
2	Anlambilim Sorunları	M ₂ , M ₄ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
3	Biçimbilim Sorunlar	M ₂ , M ₄ , M ₅ , M ₇ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄ , T ₅
4	Sözdizimi Sorunları	M ₄ , M ₉ , T ₃ , T ₄ , T ₅
5	Noktalama Sorunları	M ₂ , M ₉ , T ₅

Tablo 16’de görüldüğü gibi, meta-senteze dâhil edilen çalışmaların dilbilgisi konusundaki bulguları beş ana kategori altında incelenmiştir: ses bilgisi sorunları, anlam bilimi sorunları, biçim bilgisi sorunları, sözdizimi sorunları ve noktalama sorunları. Sekiz çalışma öğrencilerin biçim bilgisiyle ilgi karşılaştıkları güçlükleri tespit etmiştir. Çalışmaların birbirine benzer olarak ele alınan ad durum ekleri, yapım ekleri, hâl ekleri, isim çekimleri, yardımcı fiillerinde karşılaşılan sorunlar olduğu görülmüştür. Meta-senteze dâhil edilen yedi çalışma, Türkiye Türkçesi öğrenen Kazak öğrencilerin yazılı anlatımlarında ses bilgisi ile ilgili birçok hatanın yapıldığını tespit etmiştir. Bu çalışmalar, ses bilgisi sorunlarının özellikle Kazak öğrencilerin Türkçe yazılı iletişimde karşılaştıkları önemli bir zorluk olduğunu göstermektedir.

T₄ kodlu çalışmada ince a’ların Kazakçada “ə” ile telaffuz edildiğini. Öğrencilerin ince “a” yerine “ə” sesini tercih ederek olumsuz aktarım yanlışları yaptığını belirtmiştir. Örneğin:

Y. “Dükenderde satıcıyla hem eşya alışverişi hem de fikir alışverişin yaptım”

D. “Dükkanlarda satıcıyla hem eşya alışverişi hem de fikir alışverişi yaptım”

Çalışmalar incelendiğinde ses bilgisi sorunları ünsüzlerle ilgili karşılaşılan sorunlar, ünlülerle ilgili karşılaşılan sorunlar, vokal seslerin kullanımında karşılaşılan sorunlar olarak üç ana başlıkta incelendiği tespit edilmiştir. Beş çalışmada öğrencilerin cümlelerin doğru yapılarını oluşturmakta zorlandıkları, kelime sırasının yanlış belirlenmesi, fiillerin doğru zaman ve çekimlerle kullanılmaması gibi sözdizimi sorunlarının yaşandığı saptanmıştır. Dört çalışmanın anlambilim ile ilgili karşılaşılan sorunları ele aldığı görülmüştür. Çalışmalarda, Kazak öğrencilerinin anlam bilimi sorunlarının çeşitli alt kategorilerde incelendiği belirlenmiştir. Bu alt kategoriler kelime anlamı, deyim ve atasözleri, çeviri sorunları, gereksiz kavram işareti kullanımı, kavram işaretinin yanlış yerde kullanımı ve ana dilinden yapılan olumsuz aktarımlar şeklinde sıralanmaktadır. Diğer üç çalışmada ise Kazak öğrencilerinin yazım ve noktalama konularında yanlışlar yaptıkları bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgular, Kazak öğrencilerin Türkçe yazılı iletişimindeki yazım ve noktalama kurallarını doğru bir şekilde uygulamakta zorlandıklarını göstermektedir. Bu kategoride dikkat çeken nokta, öğrencilerinin ana dilindeki uygulanan noktalama kurallarını Türkçede kullanım sırasında yanlışlar yaptığdır. Bunlarla beraber virgülün yanlış kullanımı, büyük, küçük harf yazımı, başlık yazımı, bağlaçların yazımı ve birleşik kelimelerin yazımında da yanlışlar yapıldığı tespit edilmiştir. Dilbilgisiyle ilgili sorunların incelendiği durumda, sorunların kökeninin ana dilinden yapılan olumsuz aktarım olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenim sürecinde ana dil yapıları Türkçeye doğrudan aktardıklarını göstermektedir. Bu durum, dil öğreniminde karşılaşılan önemli bir zorluk olarak değerlendirilebilir ve öğrencilere doğru dilbilgisi kurallarının öğretilmesi ve yanlış alışkanlıkların düzeltilmesi için özel önlemler alınması gerektiğini vurgular. Ayrıca, araştırmacılar yaşanan dilbilgisi sorunlarının derslerin mekanik dilbilgisi öğretimi yapıldığı ve öğretimin ek materyallerle, yaratıcılıkla desteklenmediğini vurgulamaktadır. Araştırmacılar, dilbilgisi sorunlarının yaşanmasının nedenlerinden birinin derslerde mekanik dilbilgisi öğretimi yapılması ve bu öğretimin ek materyallerle ve yaratıcılıkla desteklenmemesi olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgu, dilbilgisi becerilerinin geliştirilmesinde sadece kuralların öğretilmesinin yeterli olmadığını, aynı zamanda öğrenme sürecinin çeşitli materyaller ve etkili öğretim stratejileriyle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, dilbilgisi öğretiminin daha etkili hale getirilmesi ve öğrencilerin dilbilgisi becerilerinin daha iyi geliştirilmesi için çeşitli öğretim yaklaşımlarının benimsenmesi gerekmektedir.

4.3.4. Öğrencilerin Karşılaştıkları Genel Sorunlar

Meta-sentez çalışması kapsamında Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenimi sürecinde yaşadığı sorunlar incelenmiş ve bu sorunlar genel olarak dilbilgisi, alfabeden kaynaklı sorunlar, dört temel beceri ve genel sorunlar başlıkları altında ele alınmıştır. M₃, M₇, M₈ kodlu çalışmalarda vokal sesleri, ses uyumu ve değişimleri ile karşılaşan sorunları konu edinmektedir. T₃, T₄, T₅ öğrenci sorunlarını dilbilgisi odaklı ele aldığı görülmektedir. Diğer çalışmalarda ise öğrenci sorunlarını tek bir konu üzerinden değil kapsamlı bir şekilde ele alındığı saptanmıştır.

Tablo 17. Öğrencilerin Karşılaştıkları Genel Sorunlar

NO	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU
1	Kültürel Sorunlar	M ₁₀ , T ₁ , T ₂
2	Ders Programı Sorunları	T ₁ , T ₂ ,
3	Ders Materyalleri Sorunları	M ₁ , M ₇ , M ₁₀ , T ₁ , T ₂ ,
4	Psikolojik Sorunlar	T ₁ , T ₂ ,
5	Öğrencilerden Kaynaklanan Sorunlar	M ₁ , M ₁₀
6	Öğretici Sorunları	M ₆ , M ₁₀ , T ₂
7	Eğitim Ortamı Sorunları	M ₂

8	Ekonomik Sorunlar	T ₁
9	Ruşanın Etkisi	M ₉ , M ₁₀ , T ₁ , T ₂ ,
10	Ortak Alfabenin Olmamasından Kaynaklanan Sorunlar	M ₁ , M ₅ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₂ ,
11	Karşılaştırılmalı Öğretim Yaklaşımı Eksikliğinden Dolayı Yanlışlar	M ₁₀ , T ₂ , T ₄

Tablo 17’de görüldüğü üzere altı çalışma ortak alfabenin olmamasından kaynaklanan sorunları incelemiştir. Genel anlamda hedef dil ile kaynak dilin farklı alfabelerde kullanılması dil öğretiminde birçok sorunları ortaya çıkarmaktadır. Diğer beş çalışmanın ders materyalleri ile ilgili, dördünün Rusça etkisi, üçünün kültürel sorunlar, üçünün öğretici sorunları, üçünün karşılaştırılmalı öğretim yaklaşımının sergilenmemesi sorunları, ikisinin ders programı sorunları, ikisinin psikolojik sorunlar, ikisinin öğrencilerden kaynaklanan sorunlar, birinin eğitim ortamı sorunları ve birinin ekonomik sorunları ele aldığı saptanmıştır. Ders materyalleri ve kültürel sorunların çoğu Türk soylu öğrencilerin için özel ders kitap seti olmamasından kaynaklandığı görülmüştür. Araştırmacılar diğer yabancı öğrencilerle kıyasla Türk soyluların dil öğrenim ihtiyaçlarının ve beklentilerinin genel olarak standart materyallerden farklılık gösterdiğini işaret etmektedir. Özellikle dil öğrenim sürecinde Türk kökenli öğrencilerin kültürel ve dilbilimsel özelliklerinin dikkate alınmadığı standart materyallerin yetersiz kaldığına vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda, özel olarak tasarlanmış ders kitaplarının eksikliği, dil öğrenim sürecinde Türk kökenli öğrencilerin karşılaştığı sorunlarda önemli bir nokta olduğuna değinilmiştir. Başka bir nokta ise, Türk dünyasına ait ortak kültürel mirasların ders materyallerine yeterince yansıtılmaması sorununun belirlenmiş olmasıdır. Bu eksiklik, öğrencilerin motivasyonunu etkileyebilecek potansiyel sorunlar olarak gösterilmiştir. “Öğrenci açısından dersin ve konunun, öğrencilerin ihtiyaç ve tercihlerini nasıl yansıttığı, öğrenci katılımının ve etkileşiminin miktarı, dersin odak noktasının öğreticiden ziyade öğrencide

olması öğreticinin yeterliliği açısından önemlidir” (Durmuş, 2019, s. 79). İncelenen iki çalışmada, öğretmen kaynaklı sorunlar arasında, öğreticinin Türk dünyasına ait kültürel arka plana sahip olmaması ve derslerin öğretici odaklı işlenmesi gibi hususlar öne çıkmaktadır. Bu durum, öğretim sürecinin öğrencilerin kültürel bağlamını ve ilgisini yeterince dikkate almadığını işaret etmektedir. Bu nedenle, Türk dünyasına ait kültürel unsurların ders materyallerine daha etkin bir şekilde dâhil edilmesi ve öğretmenlerin öğrencilere daha çok yönlü ve kültürel olarak zengin bir eğitim sunmaları gerekmektedir.

Bu tez çalışmasının yöntem bölümünde belirtildiği gibi, Kazaklara Türkçe öğretimi alanında yapılan ilk çalışmalar bu araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu çalışmalar, diğer araştırmalarda gözlemlenemeyen öğrencilerin psikolojik ve ekonomik sorunlarını ele almıştır. Bu çalışmaların yayınlandığı yıllar, Kazakistan'ın erken bağımsızlık dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde yapılan araştırmalar, dil öğretimi sürecinde öğrencilerin yaşadığı zorlukların yanı sıra psikolojik ve ekonomik etmenlerin de göz ardı edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, dil öğretimi yöntemlerinin ve materyallerinin geliştirilmesi, öğrencilerin sadece dil becerilerini değil, aynı zamanda psikolojik ve ekonomik sorunlarının dil öğrenim sürecini etkilediği göstermektedir.

4.4. META-SENTEZE DÂHİL EDİLEN ÇALIŞMALARDA VARILAN SONUÇLAR

Meta-sentez çalışması, toplamda 10 araştırma makalesi ve 5 yüksek lisans tezi olmak üzere 15 çalışmanın sonuçlarını incelemiştir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre, Kazak öğrencilerin Türkçe öğretim sürecinde en sık karşılaştığı sorunlar alfabe farklılığı, yazma becerisi ve dilbilgisi alanlarında yoğunlaşmaktadır. Dil öğrenimi sürecinde avantaj olması düşünülen dillerin benzer yapısı, beklendiğinden aksi şekilde dil öğrenim sürecinde sorunlar yaşattığı bulguları da bulunmaktadır. İncelenen çalışmaların sonuçlarını aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 18. Meta-senteze dâhil edilen çalışmalarda varılan sonuçlar

NO	SORUNLAR	ÇALIŞMA KODU

1	Bütün beceri alanları içinde öğrencilerin en az sorun yaşadıkları alanın okuma olduğu görülmektedir.	M ₁ , M ₆
2	Öğrenciler vokal ve konsonantlarla ilgili sorun yaşamaktadırlar.	M ₃
3	Öğrencilerin Türkçe kelime bilgisi konusunda zorluklar yaşadığı gözlemlenmektedir.	M ₁ , M ₅ , M ₇
4	Öğrenciler en çok yazma becerisinde sorun yaşamaktadır.	M ₁ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
5	Öğrenciler konuşmada sorun yaşamaktadırlar.	M ₁ , M ₁₀
6	Öğrenciler kültürel içeriklerin yetersiz verilmesinden dolayı sorunlar yaşamaktadırlar	T ₁ , T ₂ , T ₃
7	Öğrenciler ana dilinden olumsuz aktarım sorunu yaşamaktadırlar.	M ₁ , M ₃ , M ₄ , M ₅ , M ₇ , M ₈ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
8	Alfabeden kaynaklı yapılan yanlışlıklar yaptıkları görülmektedir.	M ₂ , M ₅ , M ₇ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
9	Öğrenciler dilbilgisi konusunda sorunlar yaşamaktadırlar.	M ₁ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₉ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
10	Öğrenciler ses uyumu konusunda sorunlar yaşamaktadır.	M ₃ , T ₃ , T ₄

11	Öğrenciler ses değişimi konusunda sorunlar yaşamaktadır.	M ₈ , M ₁₀ , T ₃ , T ₄
	Öğrenciler Kazakça ile Türkçenin yapısal farklılığından kaynaklı sorunlar yaşamaktadır.	M ₉ , T ₁ , T ₂
12	Öğrenciler Kazakça ile Türkçenin yapısal benzerliğinden kaynaklı sorunlar yaşamaktadır.	M ₂ , M ₇ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀ , T ₁ , T ₂ , T ₅
13	Öğrenciler ders materyalleri eksikliği konusunda sorun yaşamaktadırlar.	M ₁ , M ₂ , M ₅ , M ₆ , T ₁ , T ₂
14	Öğrenciler ders kitaplarıyla ilgili sorun yaşamaktadırlar.	M ₂ , T ₁ , T ₂
15	Öğrenciler pratik eksikliğinden kaynaklı sorun yaşamaktadırlar.	M ₁
16	Öğrenciler öğretici kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar.	M ₆ , T ₁ , T ₂
17	Öğrencilerin tipografiyle ilgili sorunlar yaşadığı belirtilmektedir.	M ₁₀ , T ₄
18	Öğrenciler psikolojik sorun yaşamaktadırlar.	T ₁ , T ₂
19	Öğrenciler yöntem kaynaklı sorunlar yaşamaktadırlar.	T ₁ , T ₂ , T ₄
20	Öğrenciler yabancı dilden kaynaklı olumsuz aktarım sorunları yaşamaktadırlar.	M ₆

21	Öğrencilerin ders programıyla sorunlar yaşamaktadırlar.	T ₁ , T ₂
----	---	---------------------------------

Meta-senteze dâhil edilen çalışmalar detaylı bir şekilde incelendiğinde, on beş çalışmadan toplam yirmi bir sonuca ulaşılmıştır. İncelenen çalışmalarda bazı sonuçların diğer çalışmalarla tam olarak örtüştüğü belirlenmiştir. Bu durum, yapılan araştırmaların ortak noktalara ulaşarak güvenilir ve tutarlı sonuçlar elde ettiğini göstermektedir. Dokuz çalışmada dil öğrenme sürecinde öğrencilerin ana dilinden gelen alışkanlıkların ve hataların etkisiyle hedef dile olumsuz aktarımların yapıldığına dair sonucuna ulaşılmıştır. Sekiz çalışma ise öğrencilerin dilbilgisi seviyesinde yanlışların yapıldığı sonucunu göstermektedir. Sekiz çalışma, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde Kiril alfabesinden Türk alfabesine adaptasyon sırasında zorlandıklarını bu sebeple alfabe farklılıklarından dolayı yanlışlar yaptığını göstermektedir. Kiril alfabesinin farklılıkları nedeniyle, öğrencilerin Türk alfabesine geçiş sürecinde yazım, harf ve okuma hataları yapma olasılıkları arttığı sonuçlar ortaya konulmuştur. Altı çalışmada ders materyallerini yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Ders sırasında, sadece kitapla sınırlı kalmak yerine dört temel becerinin etkili bir şekilde öğretilmesi ve dilbilgisinin işlemsel olarak öğretilmesi için derste destekleyici materyallerin kullanımının eksik olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, dil öğretiminde sadece yazılı materyallere değil, görsel, işitsel ve interaktif materyallere de ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Bu tür materyallerin kullanımı, öğrencilerin öğrenme sürecini desteklerken öğrenmeyi daha etkili ve keyifli hale getirebilir. İncelenen çalışmalardan sadece iki tanesi okuma becerisiyle ilgili sonuçlar vermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda okuma becerisinin beceri alanları içinde öğrencilerin en az sorun yaşadıkları dil becerisi olduğu görülmektedir. Bir çalışmada öğrencilerin vokal ve konsonantlarda sorun yaşadığı sonucu verilmektedir. Üç çalışmada öğrencilerin kelime bilgisinin yetersiz olması sonucu gösterilmektedir. İki çalışmada öğrencilerin konuşma becerisinde sorunlar yaşadığı, üç çalışmada Türk Dünyasına ortak kültürel mirasların yetersiz verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ünlü ve ünsüz harflerin değişimi ile sorun yaşandığı sonucu dört çalışmada verilmiştir. Üç çalışmada ses değişimi sorunların yaşandığı tespit edilmiştir. Ana dilinden yapılan olumsuz aktarımlar gibi dillerin benzer yapısından kaynaklanan sonuçların olduğu sekiz çalışmada belirtilmiştir.

Üç çalışma ise Türkçe ile Kazakçanın farklı yapılarından kaynaklanan sorunların yaşandığı sonucu vermiştir. Üç çalışmada ise Türk soylular için özel ders setinin olmaması dil öğrenim sürecinin hızını azalttığı ve bununla ilgili sorunların yaşandığı sonuçlarını belirtmektedir. Bir çalışma pratik eksikliği, üç çalışmada öğretici kaynaklı yanlışların olduğu ve iki çalışmada öğrencilerin tipografik sorunlarla karşılaştığı saptanmıştır. İki çalışmada öğrencilerin psikolojik olarak sorun yaşaması dil öğrenimini olumsuz şekilde etkilediği sebebiyle yanlışlar yaşadığı sonucu tespit edilmiş. Üç çalışmada öğrencilerin ders yöntemiyle ilgili sorunlar yaşadığı, yabancı dilden olumsuz aktarımlar yaptığı ve ders programıyla ilgili sorunlar yaşadığı sonucu verilmiştir.

4.5. META-SENTEZE DÂHİL EDİLEN ÇALIŞMALARDA SUNULAN ÖNERİLER

Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların önerileri su şekilde ele alınmıştır: sonuç bölümünde belirlenen bulgulara yönelik spesifik çözüm önerilerinin eksik olduğu belirlenmiştir. Bu durum, araştırmaların sadece sorunları tanımladığını çözüm odaklı öneriler sunmada yetersiz kaldığını göstermektedir. Kazak öğrencilerinin Türkçe öğrenme sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin öneriler arasında, alfabe farkındalığının kazandırılması ve ses özelliklerinin üzerinde daha fazla durulması gerektiği belirlenmiştir. Diğer öneriler dilbilgisine ve dikte çalışmalarının sıklıkla yapılmasına yöneliktir. Önerilerin dağılımında bazılarının birbiriyle ters düştüğü gözlemlenmektedir. M₆ kodlu çalışmada ders esnasında Rusça ve İngilizce gibi araç dillerin kullanılabileceği belirtilirken, M₄ ve M₇ kodlu çalışmalarda dersin sadece hedef dilde işlenmesinin daha faydalı olabileceği vurgulanmaktadır. Bu durum, dil öğretiminde kullanılan yöntemlerin ve yaklaşımların çeşitliliğini ve tartışmalı doğasını yansıtmaktadır.

Tablo 19. Meta-senteze dâhil edilen çalışmalarda sunulan öneriler

No	ÖNERİLER	ÇALIŞMA KODU

1	Türkiye Türkçesi öğreten öğretmenlerin Türk dünyası ülkelerinden gelen öğrenenlerle ilgili ön bilgi ve tecrübe sahibi olması gerekmektedir.	M ₂ , M ₁₀ , M ₇ , T ₃ , T ₅
2	Öğrencilerin yaptığı yazım hataları sınıf içerisinde takip edilerek zamanında dönüt ile düzeltilmelidir.	M ₁ , M ₁₀
3	Türk dünyasının ortak şahsiyetleri, millî ve dinî bayramlar, komşuluk ilişkileri, mutfak kültürü, düğün, kutlama ve çeşitli ortak ritüeller vurgulanmalı böylece psikolojik mesafe ortadan kaldırılmalıdır.	M ₁₀ , T ₁ , T ₂
4	Kazaklara Türkiye Türkçesi öğretimi için özel ders seti oluşturulmalıdır.	M ₁ , M ₂ , M ₁₀ , T ₁ , T ₂ , T ₃ , T ₄ , T ₅
5	Öğrencilere yapım ekleri, günlük hayatta fazlasıyla karşılaştıkları ya da seviyelerine göre bilmeleri gereken kelimelerle ilişkilendirilerek anlatılmalıdır.	M ₈
6	Türkiye Türkçesi öğretimi sırasında Kazak Türkçesine başvurulmaması büyük önem taşımaktadır.	M ₇ , M ₁₀
7	A1 ve A2 seviyesinde ana dili hedef dili öğrenmeye yönelik destekleyici bir unsur olarak kullanılmalıdır.	T ₄

8	Öğrencilerin ders ortamında yaptığı yanlışlar anında düzeltilmelidir.	M ₅ , M ₇ , T ₄
9	Okuma becerisinin geliştirilmesi için öğrencilere farklı okuma materyalleri önerilmelidir.	M ₁ , M ₇
10	Öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirecek materyaller, etkinlikler, çalışma materyalleri, programlar hazırlanmalı ve kullanılmalıdır.	M ₁ , M ₅ , M ₆ , T ₅
11	Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesi alfabesinde benzer ve farklı seslendirilen harfler üzerine durulmalı ve farkındalık kazandırılmalıdır.	M ₆
12	Kişi ve ad durum ekleri pekiştirmek için örnek cümleler verilerek anlatılmalıdır.	M ₂ , M ₅
13	Dil öğretiminin başlangıcında iki dilin benzer ve farklı yapılarının kullanılması ve farkındalık yaratılması gerekmektedir.	M ₂ , T ₅
14	Türk Dili, Türkoloji bölümleri açılmalı ve iki ülke arasındaki bölümler arası çalışmalar yapılması gerekmektedir.	M ₁₀ , T ₁
15	Ayrımsal karşılaştırılmalı dil bilimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	T ₃ , T ₄ , T ₅

16	Dil öğretimi yapılan kurumlarda öğrencilerin dilleri, uyrukları, birbirine olan yakınlıkları dikkate alınarak sınıflar oluşturulmalıdır.	M ₆ , T ₃ , T ₅
17	Dil becerilerinin kazandırılmasına yönelik programlarda materyal kullanımına önem verilmelidir.	M ₆ , T ₅
18	Dilsel becerilerin doğru kullanımını pekiştirmek için, olumsuz aktarımdan kaynaklanan durumları önlemek amacıyla sık sık alıştırmalar ve aktiviteler düzenlenmelidir.	M ₆ , M ₅ , M ₇ , M ₈
19	Kazak öğrencilerin Türkçedeki /ğ/, /i/, /m/, /ü/, /y/, /l/, /c/, /u/ harflerini yazarken zorlandıkları ve bu sebeple yanlış kullanımlara sebep olmaktadır. Dolayısı ile bu harflerin öğretilmesinde ek bir gayret gösterilmesi gerekmektedir.	M ₅ , M ₇ , M ₈ , M ₁₀ , T ₁
20	Yapım eklerinin kullanılması ile öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirecek etkinlikler yapılmalıdır.	M ₈ , M ₁₀
21	Yazma ve dikte çalışmalarının yapılmasına özen gösterilmelidir.	M ₁ , M ₃ , M ₅ , M ₆ , M ₇ , M ₈ , M ₉ , M ₁₀
22	Ders içeriğine Türk dünyasına ortak kültürel miraslar dâhil edilmelidir.	T ₁ , M ₁₀
23	Dört temel dil becerileri için zaman ayrımı doğru şekilde ayarlanmalıdır.	M ₁

24	Fiillerin aldığı ad durum ekleri kalıp olarak öğretilmeli ve Kazak Türkçesinde farklı ekler alan bu fiiller ayrıca belirtilmelidir	M ₂
25	Hedef dil ile ana dil arasındaki anlamsal ve sözdizimsel farklar öğrenciye gerekli alıştırmalarla sezdirilmelidir.	M ₃
26	Öğrencilerin morfolojik açıdan en fazla hata yaptıkları iyelik, zaman ve hâl eklerinin doğru kullanımı için yeteri kadar çalışmalara yer verilmelidir.	M ₅
27	Ders esnasında aracı dil olarak Rusça ve İngilizce kullanılmalıdır.	M ₆
28	Dil öğretimi başlangıcında öğrencilerin zorlandıkları kelimeler somutlaştırılarak verilmelidir.	M ₇
29	Öğrencilerin okuduklarını ses kaydı yaptırarak kendi yanlışlarını bulmaları istenmelidir.	M ₈
30	Kelime ve yapılara alternatif, benzer veya zıt anlamda kelime ve yapılar kutucuklar içinde birlikte verilmeli, öğrencilerin bunlardan yararlanarak metni kendi ifadeleriyle yeniden yazması sağlanmalıdır.	M ₁ , M ₉
31	Öğrencinin yalancı eşdeğer kelimeleri ve bu kelimeleri içeren cümleleri doğru anlayıp anlamadığı sürekli kontrol edilmelidir.	
32	Öğrencilerin sözlük ve kitap gibi ihtiyaçları karşılanmalıdır.	

33	Türkçenin doğal ortamda öğretilmesi için öğrencilerin yaz kursu ve değişim programlarına katılma imkânları artırılmalıdır.	M1, M10, T1
34	Harflerin ve kelimelerin doğru telaffuzu için eğitici, öğrencinin seviyesine uygun yavaş ağız hareketleriyle ve heceleyerek seslendirme çalışmaları yapılmalıdır.	M2, M6
34	Öğretici özellikle Kazak Türkçesinin ses ve şekil özellikleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır.	M2
35	Hâl eklerinin bol örnekle gösterecek bağlamlı metinler oluşturulmalı ve kontrollü yazma çalışmaları yapılmalıdır.	M9, M10
36	Tipografik yanlışların giderilmesi için videolara ve görsellere ihtiyaç vardır.	M9
37	Dersler akıllı tahta, projeksiyon vb. gibi teknolojik araçlarla desteklenmelidir.	M1, M9, M10
38	Öğrenenlere konuşma becerilerini geliştirmesi için röportaj yapma, bir haber programı sunma veya hazırlama, kendi kültürel öğelerinden birini tanıtmaya gibi görevler ve ödevler verilmelidir.	M10
39	Eşleştirme, doğru-yanlış, yeniden yazma, kelime veya cümle tamamlama, bulup düzeltme gibi çalışmalar çokluk eki, belirtme, ilgi ekleri gibi en çok hata yapılan ekler üzerinde uygulanmalıdır.	M7, M10

Kazak öğrencilerin Yabancı/İkinci dil olarak Türkçe sorunlarına yönelik öneriler tablosuna bakıldığında toplamda 39 öneri görülmektedir. Tabloya bakıldığında, öneriler arasında aracı dil kullanımı dışında bir uyum olduğu ve verilen önerilerin birbiriyle örtüştüğü görülmektedir. Bu, önerilerin genel bir yaklaşım ve tutarlılık içinde sunulduğunu göstermektedir. Sekiz tane çalışma Kazak öğrencilerin kültürel arka planlarına dayanarak özel eğitim setine ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Bu öneri, dil öğretim sürecini hızlandırabileceği düşüncesiyle ortaya atılmıştır. M₁, M₃, M₅, M₆, M₇, M₈, M₉, M₁₀ kodlu sekiz çalışmada dikte çalışmasının önemli olduğu ve sık sık dikte çalışmalarının yapılması gerektiğini önermektedir. Dikte çalışmalarının, öğrencilerin ana dilinin ve Kiril alfabesinin etkisi altında oluşabilecek hataları düzeltmeye yardımcı olacağına vurgu yapmaktadır. Özellikle, dilbilgisi hataları, vokal ses hataları ve ünlü-ünsüzlerin değişimine ilişkin hataların giderilmesine katkı sağlayacağı belirtilmektedir. M₅, M₇, M₈, M₁₀, T₁ kodlu beş çalışmada öğrencilerin en sık karşılaşılan sorunlardan biri olan alfabe sorunlarına yönelik önerilerde bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalarda öğrencilerin belirli harflerde sorun yaşadıkları, bu sorunların ve bu harflerin üzerinde daha fazla durulması gerektiğini öne sürmektedir. İki çalışma, öğrencilerin yazım hatalarına geri bildirim verilmemesinin öğrenci ilerlemesini izleme imkânını sınırladığını belirtmektedir. Bu nedenle, yapılan hatalara yönelik geri bildirimlerin sağlanmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu geri bildirimlerde, öğrencilerin yazma becerilerinin gelişimini takip etme ve iyileştirme sürecine katkı sağlayacağı önerilmektedir. Diğer üç çalışmada iki dil arasındaki psikolojik sorunları kaldırmak için Türk dünyasının ortak şahsiyetleri, bayramları ve özel günleri, komşuluk, akrabalık ilişkileri, mutfak kültürü, düğün, tören kutlama gibi ortak kültürel konuların ders materyallerinde vurgulanması gerektiğini önermektedir. Geribildirim ve yanlışların düzeltilmesi ile ilgili üç çalışmada daha öneri verilmiştir. Bu öneriler, öğrencilerin ders sırasında yaptıkları yanlışların anında düzeltilmesini teşvik etmektedir. Yanlışların hemen düzeltilmesi, öğrencilerin yaptıkları hataları anlamalarına, kendi performanslarını değerlendirmelerine ve farkındalık geliştirmelerine yardımcı olabileceği belirtilmektedir. İki çalışmada, Türkçe okuma materyallerinin zenginliği göz önüne alınarak öğrencilerin okuma alışkanlıklarını güçlendirmek ve olası yanlışları düzeltmek için okuma materyallerine yönelik önerilerde bulunulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu öneri, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek ve dildeki hataları fark etmelerine yardımcı

olmak amacıyla okuma pratiğinin önemini vurgulamaktadır. Dört çalışmada kelime bilgisini zenginleştirmek için etkinlikler, materyaller, çalışma kağıtları, programları hazırlanması gerektiği önerileri verildiği saptanmıştır. İki çalışmada kişi ve ad durum eklerindeki sorunları gidermek için örnek cümlelerle konunun pekiştirilmesi önerileri saptanmıştır. İki çalışmada Türkçe öğretirken öğrencilerin ana dili ile benzer ve farklı yapılarını öğretmek farkındalık kazandırmasının önemli bir husus olduğu önerisi verilmiştir. İki çalışmada, Türkoloji ve Türk Dili bölümlerinin açılması ve bu bölümler arasında iş birliği yapılması önerisinde bulunmuştur. Ancak günümüzde, Kazakistan ve Türkiye'de Türk Dili ve Türkoloji bölümlerinin belirli bir sayıda olduğu bilinmektedir. T₁ çalışmasının erken bağımsızlık döneminde gerçekleştirilmiş olması, bu önerinin o dönemdeki ihtiyaçlara yönelik yapıldığını göstermektedir. Üç çalışmada Kazak Türkçesi konuşurlarına Türkiye Türkçesi öğretiminde karşılaştırmalı öğretim yaklaşımı benimsenmesi faydalı olacağı önerisinde bulunmuştur. Üç çalışmada kurumlarda Türkçe öğrenen öğrencilerin dilleri, uyrukları, birbirine olan yakınlıkları dikkate alınarak öğretilmesi öğrencileri için faydalı olacağı önerisi tespit edilmiştir. Türkiye dışında eğitim alan ortamların tek kültürlü sınıflar olduğu dikkate alınırsa bu öneri, Türkiye'deki Türkçe öğretim kurumlarına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. İki çalışma, dört temel dil becerisinin geliştirilmesinde kitapla sınırlı kalmamayı ve özellikle materyal kullanımının önemini vurgulamaktadır. Bu öneriler, dil öğrenme sürecinde çeşitli materyallerin kullanılmasının etkili olduğunu ve öğrenme deneyimini zenginleştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Dört çalışmada olumsuz aktarımların yapılmasını azaltmak için sık sık alıştırmalara ve aktivitelere yer verilmeli önerisinde bulunmuştur. İki çalışmada yapım eklerinin kullanılması ile öğrencilerin kelime bilgisini geliştirecek etkinlikler yapılması önerisi saptanmıştır. İki çalışmada ise ders kitaplarında Türk dünyasıyla ilgili kültürel içeriklerin verilmesi önerilmiştir. Üç çalışmada Türkçe öğrencilerin doğal ortama maruz kalması gerektiği önerisi görülmüştür. Bu doğal ortam için dil öğrencilerin öğrencileri yaz okulları ve değişim programlarına yönlendirmesi gerektiği belirtilmiştir. İki çalışmada, öğretici yeterliliklerine ilişkin olarak derste seviyeye uygun konuşma ve kelimelerin doğru telaffuzu konusunda öneriler bulunmaktadır. İki çalışmada, hâl eklerinin doğru kullanımını desteklemek amacıyla bol örnek içeren bağlamlı metinler oluşturulması ve sık kontrollü yazma çalışmaları yapılması önerileri verilmiştir. Bu öneriler, öğrencilerin dilbilgisini anlamalarına ve

doğru kullanmalarına yardımcı olmak için pratik yapma ve somut örneklerle desteklenmiş metinlerin önemini vurgulamaktadır. Üç çalışmada, derslerin yeni teknolojik araçlarla desteklenmesi önerisi yapılmıştır. İki çalışmada, çoğul eki, belirtme, ilgi ekleri gibi en çok hata yapılan ekler üzerinde eşleştirme, doğru-yanlış, yeniden yazma, kelime veya cümle tamamlama, bulup düzeltme gibi çalışmalar uygulanmalıdır önerisi tespit edilmiştir. Dört çalışmada, bazı önerilerin birbirine zıt olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, M₇ ve T₄ kodlu çalışmalar, ders sırasında öğrencilerin ana dilini kullanmaktan kaçınılması gerektiğini önerirken, M₁₀ kodlu çalışmada A1 ve A2 seviyelerinde öğrencilerin ana dilini destekleyici bir unsur olarak kullanılabileceği öne sürülmüştür. Benzer şekilde, M₆ kodlu çalışma, Türkçe öğretimi sırasında öğrencilerin bildiği Rusça ve İngilizce gibi dillerden destek alınması gerektiğini savunurken, diğer çalışmaların önerileriyle çelişmektedir. Bu durum, dil öğretimi üzerine farklı bakış açılarının olduğunu ve bu konuda net bir konsensüsün olmadığını göstermektedir. Bir çalışmada yapım ekleri sık kullanılan kelimeler üzerinden anlatılması gerektiği, bir çalışmada benzer ve farklı sesleri üzerinde durulması gerektiği, bir çalışmada dört temel dil becerisine ayrılacak zamanın eşit ya da öğrenci ihtiyacına göre ayarlanması gerektiği, bir çalışmada fiiller ve ad durum ekleri kalıp olarak öğretilmesi ve Kazak Türkçesindeki farklı eklerin belirtilmeleri, bir çalışmada hedef dil ile kaynak dilin anlamsal ve sözdizimsel farkları öğrencilere alıştırmalarla sezdirilmesi gerektiği, bir çalışmada iyelik, zaman ve hal ekleri için ekstra çalışmalar yapılması gerektiği önerileri tespit edilmiştir. Bir çalışmada başlangıç düzeyinde öğrencilerin zorlandıkları kelimeler somutlaştırılarak verilmesi gerektiği, başka bir çalışmada öğrencilerin okuduklarını ses kaydı alarak yanlışlarını bulmaları, iki çalışmada yalancı eş değer kelimeleri doğru anlayıp anlamadığının sürekli kontrol edilmesi gerektiği, öğrencilerin sözlük ve kitap ihtiyaçlarının karşılanması, bir çalışmada öğreticinin Kazak Türkçesinin ses ve şekil özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olması konularında öneriler yapılmıştır. Bir çalışmada noktalama yanlışların giderilmesi için video ve görsel materyallerin kullanılması gerektiği, bir çalışmada öğrencilere röportaj, haber programı sunma, tiyatrolar gibi etkinlikler yaptırması konuşma becerisinin geliştirilmesi için faydalı sonuçlar verebileceği önerisinde bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

"Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar: Bir Meta-Sentez Çalışması" başlıklı bu araştırma, Kazak öğrencilerin Türkçeyi yabancı ve ikinci dil olarak öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorlukları incelemeyi ve bu alandaki çalışmaları bir araya getirerek kapsamlı bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, alanyazındaki araştırmaları gözden geçirerek Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunları ve bu sorunlara çözüm önerilerini derlemeyi hedeflemektedir. Kazak öğrencilerin, Türkçe öğreniminde bazı avantajlara sahip olmalarına rağmen, dil öğrenme sürecinde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunları ele alan çalışmaların sistematik bir şekilde derlenmemesi, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın, ileride Türkçe öğretimi alanında faaliyet gösterecek öğretmenlerin, araştırmacıların ve materyal geliştiricilerin çalışmalarını zenginleştirebileceği kaynak olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, Yabancılar Türkçe öğretimi alanında giderek öne çıkan nitel araştırma olan meta-sentez yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntem, Kazaklara Türkçe öğretimi alanında ilk defa kullanılan yöntem olup, alanyazında yeni bir yaklaşımı temsil etmektedir. Meta-sentez yönteminin tercih edilmesi, geniş kapsamlı bir inceleme sağlama ve mevcut bilgi birikimini sentezleyerek derinlemesine bir anlayış sunma amacını taşımaktadır. Alan yazın taraması sonucunda elde edilen çalışmalar, araştırmacı tarafından belirlenen dâhil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda titizlikle seçilmiştir. Meta-sentez yönteminin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için alanyazın taraması sonucunda elde edilen bulguların derinlemesine incelenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, meta-sentez sürecinin etkililiğini artırmak için meta-sentezin 10-12 çalışma ile yürütülmesi önerilmiştir. Bu nedenle meta-senteze 15 çalışmanın dâhil edilmesi tercih edilmiştir. Seçilen 15 çalışma arasında 5 yüksek lisans tezi, 8 araştırma makalesi, 1 tam bildirim metni ve 1 kitap bölümü bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, meta-sentez çalışmasının kapsamlı ve çeşitli bir perspektif sunmasına olanak tanımaktadır. Çalışmalar incelendiğinde, örneklem gruplarının çeşitli profillerden ve farklı dil öğrenme deneyimlerinden öğrencileri içerdiği görülmektedir. Bu öğrencilerin bir kısmı Türkiye'de ikinci dil olarak Türkçe öğrenenlerden oluşurken, diğer bir kısmı Kazakistan'da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerdir. Ayrıca, Moğolistan'da

yaşayan Kazak etnik grubuna mensup öğrencilerin de örnekleme dahil edildiği tespit edilmiştir. Kazakistan, çok kültürlü ve çok uluslu yapısıyla dikkat çeken bir ülkedir. Bu çeşitlilik, dil öğrenimi sınıflarında farklı ana diline sahip öğrencilerin bulunmasına neden olmaktadır; bu diller arasında Rusça, Tacikçe, Korece gibi çeşitli diller yer almaktadır. Ancak Kazakistan'da yapılan çalışmalardan önemli bir nokta, araştırmacıların odak noktasının genellikle etnik kökeni Kazak olan öğrencilere yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

İnceleme sonuçlarına göre, çalışmaların yıllara göre dağılımının dengeli olmadığı görülmektedir. Özellikle, 1994 ile 2003 yılları arasında bir boşluk bulunmaktadır ve 2003 ile 2012 yılları arasında yapılan çalışmaların olmaması dikkat çekicidir. Bu durum, Türkiye ile Kazakistan arasındaki dil ve kültür ilişkilerinin tam olarak oturmadığını ve araştırmacıların bu konuda eksikliklerinin olduğunu düşündürmektedir. Bu dönemlerde yapılan araştırmaların azlığı, iki ülke arasındaki dil öğrenimi ve kültürel etkileşim konularında daha derinlemesine ve kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu gösterebilir. Bu bağlamda, ilerleyen dönemlerde yapılan araştırmaların bu boşluğu doldurması ve Türkiye ile Kazakistan arasındaki dil ve kültür ilişkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olması önemlidir.

Meta-senteze dâhil edilen 13 çalışmaların nitel araştırma deseni 2 çalışmanın karma deseni benimsediği görülmektedir. Araştırmacıların kullandığı veri toplama yöntemleri arasında dört çalışmada öğrencilerin yazılı anlatım metinlerinin tercih edildiği toplamda dokuz veri toplama aracının kullanıldığı tespit edilmiştir. Yazılı anlatım metinlerinin tercih edilme sebebinin, araştırmacıların belirli konularda derinlemesine analiz yapabilmesine ve öğrencilerin dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorlukları daha net bir şekilde anlamalarına olanak tanıdığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Toplamda 15 çalışmadan 10 çalışmanın veri analizi olarak içerik analizini tercih ettiği görülmektedir. Örneklem grubu iki başlık altında incelenmiştir. Dolayısıyla, örneklemin Türkiye'de eğitim alan öğrencileri içeren dört çalışmanın yanı sıra Kazakistan'daki dil öğrenen öğrencileri kapsayan on çalışmanın olduğu tespit edilmiştir.

Meta-senteze dahil edilen çalışmalarda, araştırmacıların öğrenci sorunlarını tespit ederken ortak bir yaklaşım benimsedikleri gözlemlenmiştir. Araştırmacılar, öğrenci sorunlarını dört temel dil becerisi, dilbilgisi, kültürel faktörler ve ders materyalleri

başlıkları altında sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırma, dil öğrenme sürecindeki temel unsurları anlamak ve değerlendirmek için bir çerçeve sağlamıştır. Dolayısıyla, bu meta-sentez çalışmasında öğrenci sorunlarını temel dört beceri, dilbilgisi ve diğer sorunları genel başlığı altında sınıflandırarak incelenmiştir.

Çalışmaların okuma becerisine odaklanan bölümlerinde belirli ortaklıklar tespit edilmiştir. Okuma sürecinde karşılaşılan başlıca zorlukların kelime bilgisi ve alfabe ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Özellikle, okuma esnasında harflerin karıştırılması, ünlü ve ünsüzlerin uyumlarının karıştırılması, yanlış okuma ve okuma materyallerinin yetersizliği gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu bulgular, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirme sürecinde karşılaştıkları spesifik zorlukları vurgulamıştır.

Öğrencilerin konuşma becerisinde yaşadıkları dokuz farklı sorun tespit edilmiştir. Konuşma sürecinde en yaygın olarak ele alınan sorunun öğrencilerin ana dili ektisinden kaynaklanan olumsuz aktarımlar olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin dil yapılarını yanlış kullanma eğiliminde oldukları, yanlış eş anlamlı kelimeler kullandıkları ve sesletim sorunlarıyla karşılaştıkları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin temel dört beceri içerisinde en fazla zorluk yaşadıkları alanın yazma becerisi olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmaların analizi sonucunda, öğrencilerin yazma sürecinde toplamda on üç farklı zorlukla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Bu zorluklar arasında öncelikli üç sırada alfabe sorunları, dilbilgisi hataları ve olumsuz aktarımların bulunduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin alfabe sorunlarıyla en sık karşılaşmalarının, yeni bir alfabeğe geçiş yapmaları ve Türk alfabesinde yer alıp Kiril alfabesinde bulunmayan harflerin yanlış veya eksik yazılmasıyla ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Dilbilgisi ve olumsuz aktarımla ilgili sorunların ise, dil yapılarının benzerliği ve öğrencilerin bu özelliklere yeterince hâkim olmaması sebebiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Kazak öğrencilerin dilbilgisi konusundaki zorluklar, beş ana başlık altında incelenmiştir: ses bilgisi, anlambilim, biçimbilim, sözdizim ve noktalama. Yapılan çalışmaların analizi sonucunda, öğrenci sorunlarının çeşitli başlıklar altında incelendiği ve dilbilgisi sorunlarının yedi makale ve üç yüksek lisans tezinde araştırıldığı belirlenmiştir. Ses bilgisi konusunda en sık karşılaşılan sorunların ünlülerde görülen kalınlaşma, daralma, genişleme, düzleşme ve ünsüzlerde ötümlenme, ötümsüzleşme, sızıcılaşma, ünsüz

değişimleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, vokal seslerde darlaşma, genişleme, yuvarlaklaşma ve düzleşme gibi sorunlar da belirlenmiştir. Bu bulgular, dilbilgisi sorunlarının geniş bir şekilde değerlendirildiğini ve öğrencilerin ses bilgisi alanında çeşitli zorluklar yaşadığını göstermektedir. Dilbilgisi sorunlarının temelinden biri öğrencilerin ana dilinden kaynaklanan olumsuz aktarımlardır. İki dil arasındaki benzerlikler, öğrencilerin dil kurallarını karıştırmalarına ve bilinçsizce olumsuz aktarımlarda bulunmasına yol açabilir. Bu durum, öğrencilerin Türkçe dilbilgisi kurallarını öğrenirken ana dilindeki yapıları yanlış bir şekilde uygulamalarına neden olabilir. Bu şekilde, Kazakça veya diğer ana dilinin dilbilgisi yapıları, Türkçe öğrenme sürecinde karışıklığa ve yanlış anlamalara sebep olabilir. Bu durumun farkında olunması ve öğrencilere dilbilgisi kuralları arasındaki farkların öğretilmesi önemlidir.

Meta-sentez çalışması kapsamında, öğrencilerin karşılaştığı diğer sorunlar genel sorunlar başlığı altında incelenmiştir. Bu sorunlar arasında genellikle alfabe sorunları, Rusçanın etkisi, kültürel farklılıklar, ders programı ve materyalleri ile ders kitabı sorunları öne çıkmaktadır. Rusçanın etkisi ise öğrencilerin dil öğrenme sürecinde Rusça dilinin etkisi altında kalarak yanlış aktarımlarda bulunmalarını, Rusça kelimelerin kullanımını içermektedir. Ders programı ve materyalleri ile ders kitabı sorunları ise öğrencilerin eğitim materyallerinin yetersizliği veya ders programlarının uygun olmaması gibi konularda yaşadıkları sıkıntıları ifade etmektedir. Bu genel sorunlar, Türkçe öğrenim sürecinde karşılaşılan önemli engeller olarak belirlenmiştir.

Çalışmaların sonuçları ve önerileri incelendiğinde, bulguların birbiriyle uyumlu olduğu gözlemlenmektedir. İnceleme sonucunda toplamda yirmi bir başlık altında sonuçlar belirlenmiştir. Ancak, çalışmalarda sunulan öneriler göz önüne alındığında, otuz dokuz öneriye yer verilmiştir. Bu durum, araştırmacıların çalışmalarında elde ettikleri sonuçlara dayanarak çeşitli öneriler geliştirdiklerini göstermektedir. Öğrencilerin Türkçe öğrenim sürecinde alfabe, ses bilgisi ve biçim bilgisi gibi konularda dil benzerliklerinden kaynaklı sorunlar yaşadıkları belirtilmektedir. Bu sorunların üstesinden gelmek için, Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesi arasındaki benzerlikler ve farklılıkların öğrencilere aktarılması önerilmektedir. Araştırmacılar, ortak alfabe kullanımı ve Kazaklar için özel ders seti geliştirilmesi konusunda gayret gösterilmesi gerektiği önerisinde bulunmuştur.

Meta-sentez çalışması, Kazaklara Türkçe öğretimi alanında kapsamlı bir inceleme fırsatı sunmuştur. Aşağıda, incelenen çalışmalara, öğrencilerin yaşadığı sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik olası önerileri verilecektir.

Meta-senteze dâhil etme ve hariç tutma kriterlerinin uygulanması sırasında, birçok çalışmanın araştırma deseni, örneklem ve yöntem kısmının yeterince açıkça belirtilmediği tespit edilmiştir. Bu durum, çalışmaların meta-senteze dâhil edilmemesine neden olmuştur. Araştırmacı yeterliklerine hitap eden bu sorun ileride yapılacak Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenimi üzerine çalışmalarda araştırma standartlarına uygunluğun sağlanmasını gerektirmektedir. Özellikle, araştırma deseni ve yöntem kısmının detaylı bir şekilde belirtilmesi, çalışmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından son derece önemlidir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda araştırmacıların bu konuya özel bir önem vermeleri ve araştırma standartlarına uygun olarak çalışmalarını yürütmeleri önem arz etmektedir. Bu yaklaşım, Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenimi üzerine yapılan araştırmaların kalitesini artırabilir ve daha sağlam sonuçların elde edilmesine olanak tanıyabilir.

Kazak Türkçesine hâkim olan araştırmacıların bu alanda çalışmalarının az olduğu görülmüştür, onların bu alanda sahip oldukları altyapı ve etkinliklerinden dolayı Kazaklara Türkçe öğretimi üzerine yapılan çalışmalara ilgi göstermeleri oldukça faydalı olacaktır. Bu araştırmacılar, dilbilgisi yapıları, kültürel farklılıklar ve öğrenme süreçleri konularında derin bir anlayışa sahiptirler ve bu sayede Kazak öğrencilerin Türkçe öğreniminde karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlayabilirler.

Kazak öğrencilerin Türkçe öğrenim/öğretim sorunlarına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde, birçok çalışmanın birden fazla konuyu ele aldığı tespit edilmiştir. Bu durum, çalışmaların derinlemesine ve odaklı bir analiz sunmasını engelleyebilir. Daha verimli sonuçlar ve etkili çözüm önerileri geliştirmek amacıyla, araştırmacıların tek bir çalışmada yalnızca bir konuyu ele alması önemlidir. Özellikle, dilbilgisi konularına odaklanarak, belirli bir dil becerisi üzerinde yoğunlaşan araştırmaların yapılması, daha nitelikli ve kapsamlı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olacaktır. Bu tür odaklı çalışmalar, Türkçe öğreniminde karşılaşılan belirli zorlukların daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını ve bu zorluklara yönelik etkili çözümler geliştirilmesini sağlayabilir.

Ayrıca, tek bir konuya odaklanan araştırmalar, daha derinlemesine analizler ve daha sağlam metodolojik yaklaşımlar sunarak, alanyazına önemli katkılar sağlayabilir.

Türkçe öğrenen Kazak öğrencilerin dinleme becerilerinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili yapılan çalışmalarda önemli bir boşluk olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde, dinleme becerisinde karşılaşılan sorunların tespit edildiği çalışmaların sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu eksiklik, öğrencilerin bu beceri alanında güçlük çekmedikleri anlamına gelmemektedir. Aksine, dinleme becerisi, dil öğreniminin kritik bir bileşeni olup, bu alandaki zorlukların yeterince incelenmemiş olması, potansiyel sorunların ve öğrenci ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açabilir.

Dolayısıyla, Kazak öğrencilerin dinleme becerilerine ilişkin daha fazla araştırma yapılması, bu alandaki eksikliği gidermek adına önemli bir adım olacaktır. Bu tür çalışmalar, dinleme becerisinde karşılaşılan spesifik sorunları tespit etmeye ve bu sorunlara yönelik etkili öğretim stratejileri geliştirmeye yardımcı olabilir.

Teknopedagojinin önemi ve dil öğrenme sürecine katkılarını vurgulayan çalışmaların yapılması, alana önemli bir zenginlik katacaktır. Bu tür araştırmalar, dil öğretim ve öğrenim sürecinde teknoloji entegrasyonunun pedagojik avantajlarını ortaya koyarak, öğretmenlere ve eğitimcilere rehberlik sağlayacaktır. Özellikle, dijital materyallerin, çevrimiçi kaynakların ve eğitim teknolojilerinin dil öğretiminde nasıl kullanılabileceğine dair stratejiler geliştirilmesi, öğretim süreçlerini zenginleştirecek ve öğrencilerin dil becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerine olanak tanıyacaktır.

Dil öğretimi ve öğreniminin temeli, iyi yapılandırılmış bir öğretim programına dayanır. Kazaklara Türkçe öğretimi alanında etkili bir program geliştirilmesi için, Kazak dilinin yapısal özellikleri, altyapısı ve kültürel bağlamı dikkate alınmalıdır. Bu program, Kazakça ile Türkçe arasındaki dilbilgisel ve sözdizimsel benzerlikler ve farklılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanmalıdır. Ayrıca, Kazak kültürü ve değerleriyle uyumlu ders materyalleri ve aktiviteler, öğrencilerin dil öğrenme motivasyonunu artıracaktır. Sistematik bir izlenimle desteklenen bu tür bir program, Kazak öğrencilerin Türkçe dil yeterliliklerini artırarak, dil öğrenme sürecini daha verimli ve etkili hale getirecektir.

Türk soylu öğrencilerin Türkçe öğrenim süreci, diğer öğrencilere göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, dilin yapısal benzerlikleri ve kültürel ortaklıklarından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bu süreci daha etkili ilerletebilmek için, Kazak

öğrencilere yönelik Kazak dili ve kültürü ile ortak Türk kültürünü dikkate alan özel ders setlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Program, izlence ve materyal geliştirilmeden önce ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Bu analiz, Kazak öğrencilerin dil öğrenme süreçlerindeki zorlukları ve gereksinimlerini belirleyerek, etkili ve hedefe yönelik öğretim materyalleri oluşturulmasına olanak tanır. İhtiyaç analizi sayesinde, dil öğretim programları ve materyalleri, öğrencilerin mevcut bilgi seviyelerine, dil becerilerine ve kültürel bağamlarına uygun şekilde tasarlanabilir, böylece öğrenme süreci daha verimli ve etkili hale getirilir.

Türkiye'deki yabancı dil olarak Türkçe öğretimi uzmanlığı ve araçları, Kazakistan'da Türkçe öğretimine kazandırılmalıdır. Türkiye'deki birikim ve deneyim, Kazakistan'da Türkçe öğrenen öğrenciler için büyük bir avantaj sağlayabilir. Bu kapsamda, Türkiye'de geliştirilen öğretim yöntemleri, pedagojik yaklaşımlar ve dil öğretim materyalleri, Kazakistan'daki eğitim sistemine entegre edilerek, Türkçe öğretim süreci daha etkili ve verimli hale getirilebilir. Bu tür bir bilgi ve araç transferi, Kazak öğrencilerin Türkçe dil yeterliliklerini artırarak, dil öğrenme süreçlerini destekleyecektir.

Tek dilli ve tek kültürlü sınıflarda, kaynak kültür ile hedef kültürün ortak kültürel unsurlarına yer verilmelidir. Bu yaklaşım, öğrencilerin dil öğrenme sürecini daha anlamlı ve bağlamsal hale getirir. Kazak ve Türk kültürü arasındaki benzerlikleri vurgulamak, öğrencilerin yeni dildeki kavram ve yapıları daha kolay benimsemelerini sağlar. Ayrıca, kültürel bağlantılar, öğrencilerin motivasyonunu artırır ve dil öğrenme sürecine daha derin bir anlayış katar. Bu nedenle, öğretim materyalleri ve ders içerikleri hazırlanırken, kaynak ve hedef kültürün ortak kültürel unsurlarına dikkat edilmelidir.

Öğreticinin Kazak öğrencilerin kültürel arka plan bilgilerine ve dil yapılarına ilişkin alt yapısının olması, eğitim sürecini hızlandıracaktır. Öğreticinin öğrencilerin kültürel kimliklerini ve dil yapılarını anlama ve takdir etme yeteneği, öğrenciler arasında güvenilirlik ve bağ kurmayı kolaylaştırır. Bu, öğrencilerin dili daha hızlı öğrenmelerini teşvik eder ve öğretim materyallerinin ve yöntemlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarına daha iyi uyarlanmasına olanak tanır. Öğreticinin Kazak kültürüne ve diline saygı duyması, öğrenciler arasında olumlu bir öğrenme ortamı oluşturur ve dil öğrenme sürecinin daha etkili ve keyifli olmasını sağlar. Bu nedenle, öğretmenlerin Kazak öğrencilerin kültürel ve

dil bilgilerine duyarlı olmaları ve buna uygun olarak eğitim vermek için gerekli alt yapıya sahip olmaları önemlidir.

Öğreticinin öğrencilerin kültüründen kaynaklı öğrenme ve eğitim alışkanlıklarına duyarlı olması son derece önemlidir. Öğrencilerin kültürel arka planları, öğrenme tarzları, değerleri ve iletişim tercihleri eğitim sürecini büyük ölçüde etkiler. Öğreticinin bu farklılıkları anlaması ve saygı göstermesi, öğrencilerin özgüvenini artırır ve öğrenme motivasyonunu destekler. Ayrıca, öğreticinin Kazakların kültürel bağlamını dikkate alarak ders planlama ve öğretim stratejilerini uyarlaması, öğrenme başarısını artırır. Bu nedenle, öğretmenlerin kültürel duyarlılık ve çeşitlilik konusunda eğitilmesi ve bu bilinci eğitim sürecine entegre etmeleri önemlidir. Bu sayede, öğrencilerin potansiyellerini maksimum düzeyde geliştirmeleri ve eğitimden en iyi şekilde faydalanmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abdieva, R. (2017). Bağımsızlıklarını Kazandıktan Sonra Türk Cumhuriyetlerinin Dil Politikaları ve Türkiye ile Ortak Dil ve Ortak Alfabe Çalışmaları. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRK LAD)*, 1(2), 104-119. <https://doi.org/10.30563/turklad.357305>
- Amirtayeva, S. (2019). *Temel Kelimeler Açısından Söz Varlığı Karşılaştırması (Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi, Türkmen Türkçesi)*. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Anadolu Üniversitesi. 01 Nisan 2024 tarihinde <https://anabilgi.anadolu.edu.tr/> adresinden erişildi.
- Aspfors, J., & Fransson, G. (2015). Research on Mentor Education for Mentors of Newly Qualified Teachers: A Qualitative Meta-synthesis. *Teaching and Teacher Education*, 48, 75-86.
- Astana Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezi. 30 Mart 2024 tarihinde <https://nursultan.yee.org.tr/tr/faaliyet/turk-kulturuyle-tanisin> adresinden erişildi.
- Ayan, E. (2001). *Kazak Türkçesinin Cümle Bilgisi Bakımından Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırılması (Muhtar Avezov'un Abay Yolu romanı çerçevesinde)*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, O. (2010). *Bugünkü Kazak Türkçesi Gramerlerinde Ses ve Şekil Bilgisinin İşleniş*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Begdilla, A. (2002). *Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesindeki yapım eklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Berber, M. (2017). *Türkiye Türkçesindeki edatlar ile Kazak Türkçesindeki edatların karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Biliş, S. (2022). *Gazi Tömer “Yabancılar için Türkçe” Öğretim Seti ile İlgili Yapılan Araştırmalar Üzerine bir Meta-sentez Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

- Biray, N. (2003). Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesindeki Cümlelerin Çeşitleri Bakımından Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (13), 281-307.
- Bondas, T., ve Hall, E. O. (2007). Challenges in Approaching Metasynthesis Research. *Qualitative Health Research*, 17(1), 113-121.
- Bursa, E. (2017). Türkiye-Kazakistan İlişkileri ve Yüksek Eğitim Politikaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 1-20
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizinin Parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174).
- Daurenbek, S., ve Açık, F. (2023). Kazaklara Türkçe Öğretiminde Karşılaştırmalı Çözümleme Yönteminin Kullanılması: Pedagojik Model Önerisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 1153-1189. <https://doi.org/10.17152/gefad.1270366>
- Duman, G.B., ve Öncül, V (2023). Kazakistan'da Türk dili Çalışmaları. Yılmaz, Y. ve Çangal, Ö. (Ed.). *Yurt Dışında Türkoloji ve Türkçe Öğretimi 3: Dünyada Türkçe Öğretimi*, 128-153. Fenomen & RumeliYA Yayıncılık Publishing.
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Durmuş, M. (2018). Dil Öğretiminin Temel Kavramları Üzerine Düşünceler: Yabancılarla Türkçe Öğretimi Mi, Yabancı Dil veya İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi Mi? *Türkbilig* (35), 181-190.
- Durmuş, M., ve Kılınç, A. K. (2021). Kazaklara Türkçe Öğretimi ve Söz Edimsel Bir Karşılaştırma. *Bilig* (97), 1-28. <https://doi.org/10.12995/bilig.9701>
- Ercilasun, A.B. (1991). Türk Lehçelerinin Anlaşılmasında Dikkat Edilecek Noktalar. *Dil Dergisi* 5. Ankara
- İssakhanova, M. (2021). *Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde Addan Ad Türetimi (Biçimbirimler, İşlevler ve Sözcükler)*. Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

- Karaörs, M. (2012). Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesinin Birleşik Cümle Bakımından Karşılaştırılması. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 28, 407-418.
- Kındıra, F., (2003). *Kazak Öğrencilerinde Türkiye Türkçesi Yanlışlıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Koyuncu, İ. (2022). *İkinci/Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Kültür Konusuna Yönelik Araştırmalar: Bir Meta-Sentez Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ogur, E., ve Baştürk, Ş. (2022). Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazak Öğrencilerde Ana Dili Etkisi. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(33), 1-15.
- Özdemir, C. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Ünsüz Harf Değişimleri ile İlgili Yaşadıkları Sorunlar. *Journal of Research in Turkic Languages*, 1(1), 1-21. DOI: 10.34099/jrtl.111
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Polat, S., ve Ay, O. (2016). Meta-Sentez: Kavramsal Bir Çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52-64.
- Ryskul, E. (2022). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Açısından Türkiye Türkçesi Ve Kazak Türkçesinin Dil Yapılarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Saldana, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı*. (A. Tüfekci Akca, S. N. Şad, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Sandelowski, M., ve Barroso, J. (2003). Toward a Metasynthesis of Qualitative Findings on Motherhood in HIV-Positive Women. *Research in nursing & health*, 26(2), 153-170.
- Sarsenbekova, G. (2019). *Kazaklara Türkçe Öğretiminde Yabancı Eş Değer Sözcükler*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Sevim, S. (2003). *Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin Sentaksının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Shadkam, Z. (1998). *Kazakça ve Türkçedeki Çekim Eklerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sönmez, M. (2020). *Kazak Türkçesi Konu Çözümlemeli Söz Varlığı-Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Şimşek, P. (2023). Ana Dili Kazak Türkçesi Olan Öğrencilerin Türkçe Öğrenim Sürecinde Yazma Becerileri Sorunları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12(1), 239-252.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. 06 Nisan 2024 tarihinde https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararası-ogrenciler/turkiye-burslari_adresinden_erisildi.
- Tamir, F. (2003). Türkiye Türkçesi Açısından Kazak Türkçesine Bir Bakış. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (13), 321-331.
- Thomas, J., ve Harden, A. (2008). Methods for the Thematic Synthesis of Qualitative Research in Systematic Reviews. *BMC medical research methodology*, 8, 1-10.
- Topsakal, N. (2021). *Kamu Diplomasisinin Bir Aracı Olan Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ile İlişkileri*. Yüksek lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Türk Devletleri Teşkilatı. 02 Nisan 2024 tarihinde <http://turkunib.org/tr/site/index/#about> adresinden erişildi.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. 04 Nisan 2024 tarihinde <https://tika.gov.tr/kurumumuz/hakkimizda/> adresinden erişildi.
- Türkiye Bursları. 16 Nisan 2024 tarihinde <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/akademi> adresinden erişildi.
- Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı. 30 Mart 2024 tarihinde <https://www.turksoy.org/tarihce> adresinden erişildi.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. Uluslararası Öğrenciler. 8 Nisan 2024 tarihinde <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler> adresinden erişildi.

Zimmer, L. (2006). Qualitative Meta-synthesis: A Question of Dialoguing with Texts. *Journal of Advanced Nursing*, 53(3), 311-318.

EKLER

EK 1. META- SENTEZE DÂHİL EDİLMİŞ ÇALIŞMALARIN KÜNYELERİ

- M₁: Yılmaz, O. (2015). Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakistanlıların Karşılaştıkları Sorunlar. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (37), 257-277.
- M₂: Kumsar, E., & Kaplankıran, İ. (2016). Kazakların Türkiye Türkçesi Öğreniminde Yaptıkları Yanlışlıklar ve Bu Yanlışlıkların Düzeltilmesine Yönelik Öneriler. *Yaz Summer Dergisi*, (12), 81-103.
- M₃: Arslan, M., & Özdemir, C. (2017). Kazak Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğrenirken Vokal Seslerin Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlar. *The Journal of Academic Social Science*, 59(59), 46-70.
- M₄: Çetinkaya, G., Yertayeva, P., & Kaliyeva, N. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Yaptıkları Diliçi ve Diller Arası Yanlışlar. *IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu 26-28 Nisan 2017*, 315-322.
- M₅: Özdemir, C., & Arslan, M. (2018). Öğretmen Görüşüne Göre Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kazak Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar. *İdil*, 7(41), 15-23.
- M₆: Özdemir, C., & Özdemir, E. D. (2018). Suggestions for Problems Faced in Basic Language Skills by University Students Learning Turkish in Kazakhstan. *European Journal of Contemporary Education*, 7(2), 344-359.
- M₇: Arslan, M., & Özdemir, C. (2019). Yapım Ekleri ile İlgili Kazak Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunların Tespiti. *Alatoo Academic Studies*. <https://doi.org/10.17015/ass.2019.191.09>
- M₈: Özdemir, C. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Ünsüz Harf Değişimleri ile İlgili Yaşadıkları Sorunlar. *Journal of Research in Turkic Languages*, 1(1), 1-21. DOI: 10.34099/jrtl.111
- M₉: Şimşek, P. (2023). Ana Dili Kazak Türkçesi Olan Öğrencilerin Türkçe Öğrenim Sürecinde Yazma Becerileri Sorunları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12(1), 239-252.

- M₁₀: Sözer, B. (2023). Kazak Türkçesi Konuşurlara Türkiye Türkçesinin Öğretimi. *Türk Dillilere Türkiye Türkçesinin Öğretimi*, 441–485.
- T₁: Dağışan, D., (1994). *Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan-Özbekistan- Kazakistan) Gelen Öğrencilerin Türkiye Türkçesi İntibakta Karşılaştıkları Güçlükler*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- T₂: Mengi, Ş., (1995). *Kazakistan'dan Eğitim-Öğretim Maksadıyla Türkiye'ye gelen Öğrencilerin Dil, Kültür ve Sosyal Çevredeki Problemleri ve Çözüm Teklifleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- T₃: Kındıra, F., (2003). *Kazak Öğrencilerinde Türkiye Türkçesi Yanlılıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- T₄: Jarbold, N., (2012). *Moğolistan'ın Bayan-Olgii Bölgesindeki Kazak Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğrenirken Yaptıkları Yazılı Anlatım Yanlılıklarının Dil Bilgisi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- T₅: Arman, A., (2020). *Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazak Öğrencilerin Sözcük Düzeyinde Yaptıkları Yanlılıklar*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

EK 2. ALANYAZIN TARAMASINDA TESPİT EDİLEN DÂHİL ETME KRİTERLERİNE UYMAYAN ÇALIŞMALAR

- Sözer, B. & Semiz, K., (2022). Kazakistan Örneğinde Türkçe Öğreticilerinin Genel Durumu: Sorunlar, Beklentiler. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 12(3),1815-1844. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1135739>
- Güngör, A. (2018). Kazakistan’da Türkçe Öğretiminin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(3), 1875-1883.
- Özdemir, C., Yıldırım, İ., & Özdemir, E. D. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kazakistan’da Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme. *Regional Academy of Management*, 19.
- Oğur, E. ve Baştürk, Ş. (2022). Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazak Öğrencilerde Ana Dili Etkisi. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (33), 1-15.
- Erdal AYDOĞMUŞ, Ü. (2018). Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakların Rusça Etkisiyle Yaptıkları Yanlışlar. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (44). DOI:10.17133/tubar.421450
- Kurt, F. (2015). Kazak Dillilere Türkçe Öğretiminde Okuma ve Konuşma Becerilerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu: Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretimi*, 8-10 Ekim, Erzurum, Türkiye.
- Duman, G.B., Mukazhanova, A., (2023). Kazakların Türkiye Türkçesi Öğrenirken Yaşadıkları Sesletim Sorunları. *VII. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 2-4 Haziran. Prag, Çekya.
- Aydın, Ö. (1994). Azeri, Kazak ve Türkmen Öğrencilerde Türkçe Öğrenim Sorunları-I- Sözvarlığına İlişkin Yanlışlar. *Dil Dergisi*, 18, 16-23.
- Akhmetova, İ., (2017). *Kazakistan’da Türkiye Türkçesi Öğretiminde Sıfat-Fiiller Konusunda Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

EK 3. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

Form No: 10

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 24/07/2024

Tez Adı: YABANCI/İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN KAZAK ÖĞRENİCİLERİN
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

24/07/2024

Adı Soyadı: Akylay ALGABEKKYZY

Öğrenci No: N22126441

Anabilim Dalı: Türkiyat Araştırmaları

Programı: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Uygundur

Telefon: 0-312-2976771

Faks: 0-3122977171

E-posta: turkiyat@hacettepe.edu.tr

EK 4. ORJİNALLİK RAPORU

Form No: 9

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 24/07/2024	
Tez Adı: YABANCI/İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN KAZAK ÖĞRENİCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI	
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 78 sayfalık kısmına ilişkin, 24/07/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8 'dir.	
Uygulanan filtrelemeler: 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç/dâhil 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
24/07/2024	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Adı Soyadı: Akylay ALGABEKKYZY Öğrenci No: N22126441 Anabilim Dalı: Türkiyat Araştırmaları Programı: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.	
<u>DANIŞMAN ONAYI</u> UYGUNDUR	

EK. 5. TURNİTİN BENZERLİK İNDEKSİ

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Kazak Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar: Bir Meta-Sentez Çalışması

ORJİNALLIK RAPORU

% 8	% 6	% 4	% 1
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Korkmaz, Elif. "Artırılmış Gerçekliğin Matematik Eğitiminde Kullanımı: Bir Meta-Sentez Çalışması", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	% 1
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
3	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
4	Arman, Arailym. "Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazak Öğrencilerin Sözcük Düzeyinde Yaptıkları Yanlışlar", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	<% 1
5	tekedergisi.com İnternet Kaynağı	<% 1
6	www.asosjournal.com İnternet Kaynağı	<% 1
7	dergipark.org.tr	

